

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

BERTRAND RUSSELL

SİYASAL İDEALLER

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

SIYASAL İDEALLER

ISBN 975-468-202-X

SİYASAL İDEALLER - Bertrand Russell

Yayımlayan: Say Yayınları / Kapak: MA-PI

Çeviren: Mehmet Harmancı

Baskı: Yaylacık Matbaası / Cilt: Yedigün Mücellithatı

Birinci Basım: Aralık 1996

Genel Dağıtım: SAY DAĞITIM LTD. ŞTİ.

Ankara Caddesi No: 54 Sirkeci, İstanbul

Tel: 512 21 58 - 528 17 54 Faks: 512 50 80

BERTRAND RUSSELL

SİYASAL İDEALLER

Türkçesi
Mehmet Harmancı

İÇİNDEKİLER

Önsöz	11
Birinci Bölüm	13
Siyasal İdealler	
İkinci Bölüm	33
Kapitalizm ve Ücret Düzeni	
Üçüncü Bölüm	55
Sosyalizmin Güçlükleri	
Dördüncü Bölüm	77
Kişisel Özgürlük ve Kamu Denetimi	
Beşinci Bölüm	103
Ulusal Bağımsızlık ve Enternasyonalizm	

BERTRAND RUSSELL (1872-1970)

İngiliz filozof ve matematikçi. 1890-1895 arasında Cambridge'de matematik ve felsefe öğrenimi gördükten sonra, aynı üniversitede 1916'ya değin ders verdi. Bu tarihte, barışçı etkinliklerinden ötürü çarptırıldığı altı aylık hapis cezasının ardından öğretim görevine son verildi. 1927'de, ikinci eşi Dora ile birlikte, eğitimle ilgili düşüncelerini uygulamak amacıyla, deneysel bir okul olan Beacon Hill School'u kurdu. 1935'te Dora'dan ayrılınca değin kendini bu etkinliğe verdi. 1938'de ABD'ye gitti. 1944'te Cambridge'e döndü, Trinity College'a yeniden seçildi. Daha sonra birçok kez ABD'de kaldı. Ama yaşamının son yıllarında, daha çok insanlık sorunlarıyla ilgilendi. Nükleer bombaya karşı çıktı, Jean-Paul Sartre ile birlikte, Russell Mahkemesi'ni kurarak Vietnam'da işlenen savaş suçları (Russell Mahkemesi-1) ve Latin Amerika'daki bastırma hareketi (Russell Mahkemesi -2) üzerine soruşturma açtı.

Russell'ın en önemli ve en özgün katkısı, bilgi

felsefesi alanındadır. Gençliğinde F.H. Bradley'nin idealist ve tekçi felsefesinden etkilenen Russell, ilk yazılarında, idealist düşüncüyü savındı. Leibniz'in felsefesini inceleyerek bağıntıların önemini keşfetti ve içbağıntılar öğretisine yönelik eleştirisini hazırladı. Ona göre, Leibniz felsefesindeki tutarsızlıklardan da, tekçilik ve idealizmdeki 'sapmalar'dan da bu içbağıntılar öğretisi sorumluydu. The Philosophy of Leibniz (Leibniz'in Felsefesi) [1910] adlı kitabı, İngiliz yeni-Hegelci akımından kesin olarak kopuşunun belirtisidir. Russell artık, özel olarak matematik felsefesi, genel olarak da bilgi felsefesi bakımından, mantığın büyük bir önem taşıdığına inanıyordu.

Mantıkçılık görüşünün ilk biçimini ortaya koyan The Principles of Mathematics (Matematiğin İlkeleri) [1903] adlı yapıtında Russell, sayıların, Homeros tanrılarının, bağıntıların khimaira'ların ve dört boyutlu uzayların varlığını kabul ediyordu. Daha sonraki yıllarda, The Principles of Mathematics'deki bu varlıkbilimsel taşkınlığı dizginlemeye çalıştı ve Occam'ın usturası kuralını uyguladı. 1905 tarihli "On Denoting" başlıklı makalesinde, dilin mantıksal çözümleme modelini ortaya koyan 'betimlemeler kuramı'nı geliştirdi. Burada söz konusu olan, belirleyici gibi görüldüğü halde hiçbir şeyi belirlemeyen deyimlerin yer aldığı önermeleri (örneğin 'bugünkü Fransa kralı' ya da 'altın dağ' önermeleri), bu deyimlere yer vermeyen önermelere çevirmekti. Ancak bu şekilde onlara denk düşen özlüklerin varsayılmasından kaçınılabilirdi.

Tüm felsefî gelişimi boyunca Russell, bu indirgemeci çözümleme yönteminin uygulama alanını durmadan genişlettiyse de (özellikle sınıfları kaldırmak için) bu yöntemi genelleştirmede. Bilimküramsal nitelikte nedenler, betimlemeler yararına özel adları tümüyle ortadan kaldırmasını engelledi. (Russell'a göre iki tür bilgi vardır: doğrudan bilgi ve betimleme yoluyla bilgi).

Russell'ın mantığının getirdiği bir başka önemli yenilik de, sınıflara ilişkin mantıksal paradoksları yok etmek amacıyla hazırladığı tipler kuramıdır. Sınıfların çoğu, kendi kendilerinin üyeleri değildir, ama kimi sınıflar kendi kendilerinin üyeleri gibi görünebilir. Bu da, bütün Giritlilerin yalancı olduğunu söyleyen Giritli'nin paradoksuna benzer paradokslara yol açar. Bu paradoks ya da çatışkılardan kaçınmak için Russell, tipler adını verdiği birçok dil düzeyini ayırt eder; örneğin bir sınıf, üyelerinin her birinin tipinden her zaman daha yüksek bir tiptedir. Giritli'nin önermesi, konu edildiği ve niteleme iddiasında bulunduğu önermelerden daha yüksek tipte bir önermedir. Böylelikle çatışkı, değişik tiplerin birbirine karıştırılmasıyla açıklanarak ortadan kalkmış olur.

Russell, A.N. Whitehead ile birlikte yazdığı Principia Mathematica'da, mantıkçı matematik görüşüne son biçimini verdi.

Felsefe Meseleleri (The Problems of Philosophy, 1912), Dış Dünya Üzerine Bilgimiz (The Scientific Methode in Philosophy and Our Knowledge of External World, 1914), Mistisisizm ve

Mantuk (Mysticism and Logic, 1918), Analysis of Mind (1921), The Analysis of Matter (1927) adlı yapıtları, Russell'ın bilgi kuramı üzerindeki düşüncesi, geleneksel deneycilik ve mantıksal kurula-bilirciliğin genellikle farklı isteklerine karşı sava-şarak gelişmiştir. An Inquiry into Meaning and Truth (Anlam ve Gerçek) [1940] ve Human Know-ledge, Its Scope and Limits (İnsan Bilgisi, Kapsa-mı ve Sınırları) [1948], Russell'ın gerçek anlamda felsefî son iki büyük yapıtını ve gerçek duygusunu hiçbir zaman yitirmeyen bir felsefenin son sözünü oluşturur.

Russell, 1920'de SSCB'yi ziyaret etti. Düşkırık-lığına uğradı ve yurduna dönünce Bolşevizm (Practice and Theory of Bolshevism) [1920] adlı kitabını yayımladı. Milliyetçiliğin, militarizmin, bürokratik totalitarizmin ve Sovyet rejiminde varlı-ğını ilk fark edenlerden biri olduğu kültürel karan-lığın kötülüklerini sergiledi. Sosyalizmin bu sap-masına karşı, özgürlükçü bir sosyalizmi savundu.

Ahlâk ve eğitim konularında da özgürlükçü dü-şüncelerden yanaydı. Ancak karşıtlarının genel-likle saptırdıkları tutumu esnekti How to be Free and Happy (Nasıl Özgür ve Mutlu Olunur), 1924; Evlilik ve Ahlâk (Marriage and Morale), 1929 ve Mutluluk Yolu (The Conquest of Happiness), 1930. Aynı esneklik dinlere karşı sert eleştirilerde bulunmasına karşın Tanrı'nın varlığı konusundaki tutumunda da görüldü (Din ile Bilim [Religion and Science], 1935; Neden Hristiyan Değilim [Why I'm not Christian], 1957).

Son olarak, çok verimli bir yazar olan Russell'in yapıtları arasında, Batı Felsefesi Tarihi (History of Philosophy Occidental) [1945], History of My Ideas Philosophic (Felsefi Düşüncelerimin Tarihi) [1959], ve Yaşamöyküm (My Autobiography) [I, 1967; II, 1968; III, 1969] gibi yapıtlarını da saymak gerekir.

Russell, 1950 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'nü almıştır.

ÖNSÖZ

B U kitap 1917'de yazılmış, ama yalnızca Amerika'da yayınlanmıştır. Kitabın konusu olan yazılar, konferans olarak verileceği halde Savaş Bakanlığı buna engel olmuştur. İlk bölümün oluşturduğu konferans, Glasgow'da, Madenciler Federasyonu Başkanı Robert Smillie'nin başkanlık ettiği bir toplantıda verilecekti. Ama hükümet Glasgow'un da içinde bulunduğu yasak bölgelere benim girmemi yasakladı.

Casusların Alman denizaltılarına işaret vermelerini önlemek için yaratılan bu bölge bütün deniz kıyılarını içine alıyordu. Neyse ki, Savaş Bakanlığı benim casus olmamdan kuşku duymadığını bildirme inceliğinde bulundu. Bana yüklediği suç, savaşı sona erdirmek için sınıai soğukluk yaratmaktı.

Benim elde olmayan yokluğum karşısında Glasgow'da Smillie'nin konuşacağı bildirildi. Ve Smillie, benim vermek istediğim metni orada okudu. Dinleyiciler Smillie'nin bu alışılmamış üslubu karşısında şaşkına dönmüşlerdi. Ama Smillie söz-

lerinin sonunda benim yasaklanan konuşmamı okuduğunu bildirdi. Hükümet ona karşı dava açamayacak kadar kömürüne bağlıydı.

BERTRAND RUSSELL

BİRİNCİ BÖLÜM

SİYASAL İDEALLER

KARANLIK çağlarda insanların duru bir inançla güçlü nedenlere dayanan bir umuda ve bunun sonucu olarak da güçlükleri önemsemeyen sabırlı bir cesarete gereksinimleri vardı. Geçirdiğimiz günler, pek çoğumuzun inançlarının pekiştirilmesini gerçekleştirmiştir. Kötü olduğunu sandığımız şeylerin gerçekten kötü olduklarını görmekteyiz. Şimdi son hızla yıkımına gitmekte olan dünyanın yıkıntıları arasından daha iyi bir dünya yükselecekse, insanların buna kavuşacakları yolları artık eskisinden çok daha kesin olarak biliyoruz. İnsanların birbirleriyle olan siyasal ilişkilerinin bütünüyle yanlış idealler üzerine kurulduğunu ve bu ilişkilerin ancak acı, yıkım ve günah kaynakları olmaya devam eden ideallerden çok değişik ideallerle kurtulacağını görüyoruz.

Siyasal idealler, kişisel yaşam idealleri üzerine kurulmalıdır. Siyasetin amacı kişilerin yaşamlarını olabildiğince iyiye götürmek olmalıdır. Politikacıların, dünyayı oluşturan çeşitli erkek, kadın ve çocuklar dışında ve üstünde düşünmeleri gereken başka hiçbir şey yoktur.

Siyaset sorunu, insan ilişkilerini herkesin yaşamı süresince, olanaklı olduğu kadar *iyiye* sahip olacak biçimde düzenlemekten başka bir şey değildir. Bu sorun da, kişisel yaşam da en iyinin ne olduğunu düşünmeye zorlar bizi.

İlk olarak, bütün insanların benzer olmalarını istemeyiz. Erkek ve kadınların aşağı yukarı birbirlerinin benzeri olacağı bir örneği ortaya koymak istemeyiz. Bu, ancak, sabırsız bir yöneticinin ideali olabilir. Kötü bir öğretmen, kendi düşüncesini zorla kabul ettirmeyi ve kesin olmayan bir konuda, hepsinin aynı kesin yanıtı vereceği öğrencilerinin olmasını ister. Bernard Shaw'un, Shakespeare'in en iyi yapıtı olarak *Troilus ve Cressida*'yı kabul ettiği söylenir. Ben bu konuda kendisiyle aynı düşüncede değilsem de, bunu, bir öğrencide ancak bir kişilik belirtisi olarak görebilirim. Ancak pek çok öğretmen böylesine karşıt bir görüşe katlanamayacaktır. Değil yalnız öğretmenler, üstelik bir yetki sahibi olan bütün sıradan insanlar da, emirleri altındakilerden olsun, bunların önceden kolayca tahmin edilebilecek ve hiçbir zarar vermeyecek olan hareketlerinden olsun, bir tekdüzelik, bir benzerlik beklerler. Bunun sonucunda da, olanak bulurlarsa, girişimciliği ve kişiliği ezerler; bulamazlarsa da, bununla çatışırlar.

Oysa olanağı varsa, gerçekleşmesi gereken, bütün insanlar için aynı ideal değil, ama her insan için ayrı bir idealdir. Herkeste iyiye ya da kötüye doğru gelişecek bir öz vardır. İnsanın kendisi açısından hem en iyi, hem de en kötü bir olanak var-

dır. İyilik yeteneğinin mi gelişeceğini ya da ezileceğini, yoksa kötü içgüdülerinin mi güçleneceğini ya da daha iyi yollara yöneltileceğini, onun durumu belirler.

Ancak genel bir kabul görecektir bir karakter idealini bütün ayrıntılarıyla veremezsek de —örneğin bütün insanların çalışkan, özverili ya da müziksever olmaları gerektiğini söyleyemeyiz— olanaklı olan ya da arzulanan konusunda düşüncelerimizi yöneltecek bazı yaygın ilkeler vardır.

İki tür maldan ve buna uyan iki tür güdüden söz edebiliriz: Kişisel mülkiyete konu olabilecek mallar ve herkesin ortaklaşa paylaşabileceği mallar.

Bir insanın yiyeceği ve giyeceği, başka bir insanın yiyeceği ve giyeceği değildir. Eğer sağlanan miktar yetersizse, bir insan diğerinin zararına olarak bunlara sahip olmuş demektir. Bu, genellikle maddi mallar içindir. Bir insan bilimsel bilgiye sahipse, bu bilgi başkalarının onu bilmesine engel değildir. Aksine bu insan, diğerlerinin bu bilgiyi edinmelerinde yararlı olacaktır.

Bir insan büyük bir ressam ya da şairse, bu, başkalarının resim yapmalarına ya da şiir yazmalarına engel bir durum değildir. Hatta böyle şeylerin olası olabileceği bir ortamı yaratmak yararlıdır da üstelik. Bir kişi diğerine iyiniyet besliyorsa, bu, diğerleri arasında daha az iyiniyet olduğu anlamına gelmez. Aksine, bir insan ne kadar iyiniyetliyse, diğerlerinde de o kadar çok iyiniyet yaratır. Bu tür konularda, paylaşılacak belirli bir miktar olmadı-

ğından, *mülkiyet* yoktur. Herhangi bir yerdeki artış, her yanda bir artış doğurur.

İki mal türüne uyan iki tür de güdü vardır: Paylaşılamayan özel malları elde etmeye ve elde tutmaya yönelik *mülkiyetçi* güdüler; özelliğe ve mülkiyete konu olmayan malların yaratılması amacını izleyen *yaratıcı* ya da yapıcı güdüler.

En iyi yaşam, yaratıcı güdülerin en büyük ve mülkiyet güdülerinin de en küçük rolü oynadıkları yaşamdır. Bu yeni bir buluş değildir. Kutsal Kitap şöyle der:

"Ne yiyeceğiz, ne içeceğiz ya da ne giyeceğiz diye düşünme!"

Biz, bu konulara ayırdığımız düşünceyi çok daha önemli konulardan çekip almaktayız. Bundan da beteri, bu konuları düşünmekle girdiğimiz zihin alışkanlığının oldukça kötü bir alışkanlık haline dönüşmesidir. Bu alışkanlık, rekabete, kıskançlığa, zorbalığa, zalimliğe, dünyada var olan ahlâk dışı kötülöklere ve özellikle yağmacılık gücünün kullanılmasına yol açan bir alışkanlıktır. Maddi mallar soyguncu tarafından zorbalıkla alınır ve kullanılırlar.

Ruhsal mallar bu yolla alınmaz. Bir ressam ya da düşünürü öldürebilirsiniz, ancak onun sanatını ya da düşüncesini elde edemezsiniz. Hemcinsini sevdiği için bir insanı ölüme mahkûm edebilirsiniz. Ama bu yolla, onu mutluluğa kavuşturan sevgiyi elde edemezsiniz. Bu gibi durumlarda zorbalık güçsüz kalır. İşte bunun için de, zorbalığa inanan insanlar, düşünceleri ve tutkuları maddi mallarla dolu insanlardır.

Mülkiyet güdöleri güçlü olduğuunda, tümöyle yaratıcı olması gereken girişimlere zarar verirler. Değerli bir buluşa sahip bir insan, rakibine karşı kıskançlık duygularıyla dolu olabilir. Bir insan kansere, bir diğeri vereme çare bulmuşsa, bunlardan biri, diğerrinin buluşunun yanlış olduğu ortaya çıkınca sevinebilir. Oysa, hastaların çektikleri acıları düşünerek üzülməsi gerekirdi.

Böyle bir şey bilgi ya da yararlılık için arzulanacağı yerde, genellikle bir ün kazanmak için arzulanmaktadır. Her yaratıcı güdü bir mülkiyet güdüsüyle gölgelenmektedir. Azizlik yolunda olan biri bile daha başarılı bir azizi kıskanabilir. Sevgi bile, çoğunlukla kıskançlık lekesinden yoksun değildir. Bunlar, mülkiyet güdüsünün yaratıcı alana sataşmasıdır. En kötüsü de, dünyadaki değerli her şeyi kaçırmış olanların, başkalarını kendi kaçırdıkları şeylerden zevk almalarını önlemeye çalışmak biçiminde beliren kıskançlıklarıdır. Yaşlıların gençlere karşı tutumlarında bu genellikle göze çarpar.

Bitkiler ve hayvanlarda olduğu gibi insanda da büyüme konusunda kesin bir doğal güdü vardır: Bu, beden gelişmesi için olduğu kadar, zihin gelişmesi için de geçerlidir. Bedensel gelişme hava, beslenme ve idman yardımıyla olur. Hatta bu, Çinli kadınların ayaklarını küçük bırakan tutumları gibi bir davranışla da engellenebilir.

Bunun gibi zihin gelişmesi de dış etkilerle geliştirilebilir ya da engellenebilir. İnsana yardımcı olan dış etkiler, cesaretlendirilen ya da zihinsel etkinlikleri uygulama fırsatı verilen etkilerdir. Engel-

leyici etkiler de herhangi bir zorlamayla büyümeye engel olurlar. Bu zorlama da disiplin, otorite, kamuoyunun baskısı ya da bütünüyle apayrı bir işle uğraşma zorunluluğudur. Bu etkenlerin içinde en kötüsü, insanın temel güdüsünü bozan ya da altüst edenidir. İnsanın temel güdüsü, ahlâk alanında vicdan olarak görünmektedir. Bu tür etkenler insana hiçbir zaman üstesinden gelemeyeceği iç zararlar verirler.

Zor kullanılarak başkalarına zarar verilebileceğini ve zorbalıkla alınan eşyanın değersizliğini bilen insanlar, başkalarının özgürlüğüne tam bir saygı duyacaklardır. Onları bağlamaya, zincire vurmaya çalışmayacak, yargılanmakta ağır ve acımakta çabuk davranacak olanlar bu insanlardır. Kendi içlerindeki iyilik ilkesi hem çok duyarlı, hem çok değerli olduğu için, insanlara özel bir sevecenlikle davranacaklardır. Kendileri gibi olmayanları suçlamayacaklar, kişiliğin çeşitlilik getirdiğini, tek biçimliliğin ise ölüm demek olduğunu bileceklerdir. Her insanın olduğu kadarınca canlı ve olduğu kadarınca da az makineleşmiş olmasını isteyeceklerdir. Acımasız bir dünyadaki sert alışkanlıkların yok edeceği her şeyi korumak isteyeceklerdir bunlar. Kısacası, diğer insanlarla olan ilişkilerini derin bir *saygı* güdüsü esinleyecektir.

Kişiler için istediklerimiz apaçık ortadadır artık: Mülkiyet güdüsünü bastıran ve kendi içine alan güçlü yaratıcı güdüler, başkalarına saygı ve kendi içimizdeki temel yaratıcı güdüye saygı.

İyi bir yaşam için belirli bir kendine-saygı, ya

da bir ulusal gurur gereklidir. İnsan bir bütün olarak kalmak isterse, o iç yenilgi duygusuna sahip olmamalı, ama kendi içindeki en iyiyle birlikte (iç ve dış engellerle ne kadar çok karşılaşırse karşılaşsın) yaşayabilecek cesaret, umut ve özlemi içinde duya-bilmelidir. İnsan, kendi elinde olduğu sürece, eğer hayatında şu üç şeye sahipse en iyi olanaklarını gerçekleştirebilecektir: Mülkiyetten çok daha yaratıcı olan güdüler, başkalarına duyulan saygı ve kendi içindeki temel güdüye gösterilen saygı.

Bunun böyle olması gibi, siyasal ve toplumsal kuruluşlar da, kişilere yaptıkları iyilik ve kötülüklerle yargılanırlar. Mülkiyetten daha çok yaratıcılığı mı özendirmektedirler? İnsanlar arasında bir saygı ruhu mu yaratmaktadırlar? Kendine saygıyı mı korumaktadırlar?

İçinde yaşadığımız kurumlar, bu açıdan bakıldıklarında, olmaları gerekenden çok uzaktırlar henüz.

Kurumların ve özellikle ekonomik düzenlerin, erkek olsun, kadın olsun, insanların karakterlerini oluşturmada büyük etkileri vardır. Serüven ve umut ya da çekingenlik ve güvenlik aranmasını özendirebilirler. İnsan zihnini büyük olanaklara açabildikleri gibi, onu, karanlık talihsizlik tehlikesi dışında her şeye karşı kapatabilirler. İnsanın mutluluğunu gerek dünyanın genel mülkiyetine yaptıkları katkıya, gerekse de başkalarıyla paylaşmadan yalnızca kendisinin sahip olacağı özel malları elde etmeye dayandırabilirler. Çağımızın kapitalizmi, bu iki şıktaki yanlış tercihleri, cesaretli ya da çok

talihli olmayan insanların tümüne birden zorlamaktadır.

İnsanın güdöleri, bir oranda kendi doğal tutumları, bir oranda da fırsat ve ortamla yoğurulur. Doğrudan doğruya öğüt vermek insanın güdölerini açıklamasını engellemekten başka bir şey yapamaz. Bunun sonucunda güdöler bir süre gizlenip kalır ve sonra da değişmiş, ezilmiş ve çarpıtılmış bir biçimde tekrar yüze çıkarlar.

İsteddiğimiz güdölerin türlerini öğrendiğimiz zaman bunu yalnızca ortaya koymakla yetinmemeliyiz; güdünün, yaşamını istenilen yolda kendiliğinden değiştirmesi için, kurumları yeniden düzenlememiz de gerekir.

Günümüz kurumları iki temele dayanmaktadır: Mülkiyet ve egemenlik. Bunların ikisi de çok adaletsiz bir biçimde dağılmıştır. İkisi de gerçek dünyada kişinin mutluluğu için çok önemlidir. İkisi de mülkiyete ilişkindir, ama yine de eğer bunlar olmasaydı, herkesin paylaşabileceği malların elde edilebilmesi şimdiki kadar güç olurdu.

Şu anda, mülkiyet olmadan bir insanın özgürlüğü ve katlanılabilecek bir yaşamın gerekleri için güvenliği yoktur. Egemenlik olmadan da, insanın, fırsatlardan yararlanma olanağı olmayacaktır. İnsanların yaratıcı güdölerine özgür bir alan tanımak isteniyorsa, insanlar belirli bir güvenlik ölçüsünde sıkıntılı zorunluluklardan kurtarılmalı, yaşamlarının yönü konusunda kişisel girişimlerini uygulayacak yeterli bir egemenliğe sahip kılınmalıdır.

Malik olanın, olamayana karşı adaletsizliğini temsil eden ve kutlayan bir dünyada; onur, egemenlik ve saygının akıldan çok servete tanındığı bir dünyada; maddi malların sağlanmasında dikkatsiz davranmaların büyük çoğunlukları tam bir sefalete düşüreceği bir dünyada; tam rekabet üzerine kurulu bir dünyada, elbette ki, yaratıcı olan pek az insan, mülkiyete düşkün olan başka insanlardan daha başarılı olabilecektir.

Böyle bir ortamda, doğanın büyük yaratıcılıklar bağışlayarak yarattığı insan bile eninde sonunda rekabet zehrine bulaşır. İnsanlar, birtakım gruplar halinde birleşerek maddi malların sağlanmasında daha çok güç toplamaya çalışırlar. Bu gruba bağlılık, temel açgözlülük güdüsü üzerinde bir yarı-ideal tacı biçiminde yerleşir. İşçi Sendikaları da, İşçi Partisi de, diğer partiler ve toplum kesimlerinden daha az arınmış değildir bu kötülükten. Kaldı ki, bunlar daha iyi bir dünya yaratma umuduyla kurulmuşlardır. Ancak yine de, sık sık, maddi malların daha büyük bir payını elde etme amacıyla yollarını şaşırdıkları olur. Bu amaçlarının adaletle uyumlu olduğunu yadsımak olanaksızdır. Ancak yarının galiplerinin, öteki günün zalimleri olmamaları isteniyorsa daha büyük ve daha yapıcı bir siyasal ideal gereklidir. Bir reform hareketinin esin kaynağı ve sonucu, gereksiz birtakım sınırlamalar ve düzenlemeler değil, özgürlük ve cömert bir ruh olmalıdır.

Şimdiki ekonomik düzen, girişim yeteneği çok zengin olan bir avuç insanın elinde toplanmıştır. Kapitalist olmayanlar, bir meslek ya da iş yolu seç-

tikten sonra, artık hemen hemen her zaman bir daha başka bir seçim hakkına sahip değillerdir. Bunlar, mekanizmayı işleten gücün bir bölümü değil, ancak makinenin pasif bir parçasıdırlar. Siyasal demokrasinin varlığına karşın, hâlâ bir kapitalistle yaşamını kazanmak zorunda olan bir insanın, kendi yönünü seçme yetkisi arasında şaşılacak derecede büyük bir fark vardır. İktisadi işler insanların yaşamlarına çoğunlukla siyasal sorunlardan daha yakın olarak girerler. Sermayesi olmayan bir insan kendisini genellikle, örneğin bir fabrika gibi büyük bir örgüte satmaktadır. Bu örgütün yönetiminde bir sesi, politikasında sendikasının kendisine sağladığından başka bir özgürlüğü yoktur. Sendikanın önemsiz saydığı bir özgürlüğü arzuladığı taktirde güçsüz kalacaktır. Bu durum karşısında ya boyun eğmeli ya da açıktan ölmelidir.

Meslek sahibi olanların da başlarına gelen bundan farklı değildir. Gazetecilerin çoğu, siyasetlerini beğenmedikleri gazetelere yazı yazmaktadırlar. Ancak zengin biri gazete sahibi olabilir. Zengin olmayanların bakış açılarına uyan ya da yararlarına olan şeyler gazetelere ancak bir rastlantı sonucu girebilir.

Ülkenin en iyi çalışan beyinlerinin büyük bir kısmı devlet hizmetindedir. Burada çalışmanın bir koşulu da, memurlardan saklanamayacak kötülükler karşısından bunların ses çıkarmamalarıdır.

Görüşleri, topluluğunun hoşuna gitmiyorsa, yerleşmiş kurallara uymayan bir rahip işinden olur. Kamuoyunun bütün girinti ve çıkıntılarını paylaşı-

mayacak ya da izleyemeyecek kadar esnek ve budala değilse, bir milletvekili sandalyesini yitirebilir. Her yaşam yolunda, ekonomik örgütler giderek büyüüp katılaştıkça, düşünce bağımsızlığa da başarısızlıkla cezalandırılır.

İnsanların giderek uysal, giderek her şeye rıza gösteren ve kendileri için düşünme hakkını bırakmaya hazır bir durumda olmaları şaşırtıcı bir şey midir? Ama işte bu yollarla bir uygarlık, bir Bizans uyuşukluğuna düşebilir.

Yoksulluk korkusu, özgür, yaratıcı yaşamın içinde gelişebileceği bir etken değildir. Değildir, ama yine de çoğu emekçinin günlük çalışmalarının başlıca etkenidir bu. Bir kişinin gerektiğinden daha çok servet ve yetkiye sahip olması umudu da (ki bu zenginlerin yukarıdakine karşılık olan etkenidir), sonuçları açısından aynı derecede kötüdür. Bu durum, insanları, zihinlerini adalete kapatmaya zorlar, toplumsal sorunlar üzerinde dürüst düşünmekten alıkoyar. Bu arada da, yüreklerinin ta derinlerinde zevklerinin başkalarının yoksulluğu pahasına satın alındığını düşünerek rahatsızlık duyarlar. İşte bunun için yoksulluğun da, servetin de adaletsizliği olanaksız kılınmalıdır.

İşte ancak o zaman, çoğunluğun yaşamından büyük bir korku kalkacak ve azınlığın yaşamında da umut daha iyi bir biçim alacaktır.

Ama güvenlik ve özgürlük, iyi siyasi kurumlar için olumsuz koşullardır. Bunlar kazanıldığı zaman, bir de olumlu koşula gereksinimimiz olacaktır: Yaratıcı gücün isteklendirilmesi.

Tek başına güvenlilik, kendini beğenmiş ve donmuş bir toplum yaratır. Yaşamın serüven ve ilgisini canlı tutmak, hareketi sürekli olarak daha iyi, daha yeni şeylere sürüklemek için tamamlayıcı olarak yaratıcılığa gereksinim vardır. İnsanlık kurumları için son bir hedef olamaz: En iyi hedef daha iyilere doğru ilerlemeyi özendirir. Çaba ve değişiklik olmadan insan yaşamı iyi kalmaz.

Bizim arzuladığımız, tamamlanmamış bir ütopya değil, hayalin ve umudun canlı ve hareketli olduğu bir dünyadır.

Cennetlerinin hiçbir şeyin yapılmadığı ya da değiştirilmediği yerler olması karşısında insanların çok çalışmaktan dolayı çektikleri yorgunluk gerçektir. Yorgunluk, mutluluk için yalnız dinlenmenin yeterli olduğu hayalini yaratır. Ancak insanlar bir süre dinlendikten sonra, sıkıntıları onları yeniden birtakım etkinliklere zorlar. Bu nedenle, mutlu bir yaşam için etkinlik olmalıdır. Bu, aynı zamanda yararlı bir yaşam olacaksa, bu etkinlik olabildiği kadar yaratıcı olmalı, yağmacı ya da savunucu olarak kalmamalıdır. Ancak yaratıcı etkinlik, düşgücünü ve özgünlüğü gerekli kılar. Bunlar ise *status quo*'yu baltalayıcıdır. Şimdi iktidarda bulunanlar, *status quo*'nun değiştirilmesinden korkarlar. Haksız üstünlüklerinin ellerinden alınacağını bilirler.

Kurulu düzenden çıkarları olanlar, insanın, diğer toplu halde yaşayan hayvanlarla paylaştığı rahatlık güdüsüne ek olarak, özgünlüğü cezalandıran ve zihni ilkokul çağından ölüme kadar aç bırakan

bir düzen kurmuşlardır. Çocukların, başkalarının düşünce ve duygularına körü körüne uymamaları ve kendi başlarına düşünüp duymaları için, eğitimi yöneten ruhun bütünüyle birden değiştirilmesi gereklidir. Girişim gücünü yaratan, olaydan sonra verilecek ödüller değil, belirli bir düşünce havasıdır. Böyle bir havanın var olduğu çağlar olmuştur: Eski Yunan ve Elizabeth İngilteresi örnekleri gibi. Ancak günümüzde, büyük makine-tipli örgütlerin baskıcılığı, kişiliği ve düşünce özgürlüğünü öldürmekte, insanları gittikçe daha tek tip, birörnek olmaya zorlamaktadır.

Geniş örgütler çağdaş yaşamın vazgeçilmez unsurları olup, bunların kaldırılmalarını istemek yararsızdır. Bunların kişiliğin korunmasını güçleştirdikleri doğru da olsa, gereken şey, bunları kişisel girişim gücü bakımından en geniş bir alan haline dönüştürebilmektir.

Bu yolda atılacak en önemli adım, örgüt yönetimlerinin demokratik yapıya kavuşması olacaktır. Ama yönetimimiz hâlâ bürokratik, ekonomik örgütlerimiz de ya monarşik ya da oligarşıktır. Her bir ortaklık, kendi kendini o yere atamış az sayıda kişi tarafından yönetilmektedir. Bir işte çalışan insanlar o işin yönetimini ele almadıkça gerçek özgürlük ya da demokrasi söz konusu olamaz.

Özgürlüğü artıracak başka bir adım da, ister coğrafi, ister ekonomik, isterse dinsel mezhepler gibi olsun, aynı insanca bağa sahip gruplara kendi kendini yönetme konusunda tanınacak olan genişliktir. Çağdaş devlet öylesine büyük, mekanizması

o kadar az anlaşılan bir şeydir ki, oy hakkı olmasına karşın bir insan kendini bu örgütün siyasetini belirleyen gücün etkin bir parçası olarak göremez. Çok güçlü bir grupta birlikte hareket edilen anlar dışında kendisini iktidarsız görür. Hükümet, hava gibi katlanılması gereken, uzak ve kişiliksiz bir durum halini alır.

Oysa küçük kurumlarda bir pay sahibi olan insan, Eski Yunan ya da Ortaçağ İtalya'sında yurttaşlara ait olan kişisel fırsat ve sorumluluk duygusunun bir bölümünü elinde tutabilir.

Bir grup insanın güçlü bir topluluk bilinci varsa —örneğin bir ulusa, bir ticaret ortaklığına ya da dinsel bir örgüte bağlı insanlar gibi— özgürlük, bu grubun dış dünya için önemli olmayan konularda kendi kendisine karar vermesini sağlar. Ulusal bağımsızlığın evrensel olarak istenmesinin temelinde bu vardır. Ama uluslar, içişleri için kendi kendilerini yönetmeye sahip olmaları gereken tek grup değildir. Uluslar da, diğer gruplar gibi, yabancı ülkeler için eşit önemde olan işlerde tam bir hareket özgürlüğüne sahip olmamalıdır.

Özgürlük kendi kendini yönetmeyi öngörür, ama başkalarının işlerine karışmayı asla!

En yüksek özgürlük derecesi hiçbir zaman anarşiyle elde edilen özgürlük değildir. Özgürlüğü hükümetle bağdaştırmak güç bir sorundur. Ancak hangi siyasal kuram olursa olsun, karşılaşılmaması gereken bir konudur bu.

Yönetimin ruhu, yetkiyi elinde tutanların, istedikleri sonuçları almak için yasalar çerçevesinde

zor kullanılmasında yatmaktadır. Bir kişiye ya da bir gruba zorla boyun eğdirmek her zaman için zararlıdır. Ancak hükümet olmasaydı, insanların birbirleriyle olan ilişkilerinde böyle bir zorlama ortadan kalkmayacaktı. Aksine, bu yağmacı güdüye sahip olanların güç gösterilerine yol açacak ve karşılığında ya kölelik doğacak ya da güdülerini daha az güçlü kişilerin bu zorlamaya karşı koyabilmek için sürekli olarak hazır durumda bulunmaları gerekecekti.

Uluslararası bir hükümet olmadığı için, şu anda, uluslararası ilişkilerde bu durumu görmekteyiz. Devletler arasındaki anarşi, bizi dünyanın kötülüklerini ortadan kaldırmak için anarşizmin yeterli bir çare olmadığına inandırmalıdır.

Hükümet tarafından güç kullanılmasının belki de tek bir amacı olabilir: Dünyada var olan bütün zorlamaların sayısını azaltmak. Örneğin, adam öldürmenin yasalarca yasaklanması dünyadaki şiddet eylemlerini azaltır. Hiç kimse ana-babanın çocuklarına kötü davranma konusunda sınırsız bir özgürlüğe sahip olmasını istemez. Bir kısım insanlar diğerlerine kötülük yapmak istedikleri sürece tam bir özgürlükten söz edilemez. Çünkü ya kötülük yapma arzusu bastırılmalı, ya da kurbanlar acı çekmeye bırakılmalıdır. İşte bu nedenle, kişilerin ve toplumların kendi işleri konusunda sonsuz özgürlükleri olması gereği yanında, diğerleriyle olan ilişkilerinde asla tam özgürlükleri olmamalıdır. Güçlüye zayıfı ezmesi için özgürlük tanımak, dünyada en geniş özgürlüğü tanıma yolu değildir.

İşte *laissez faire* iktisatçılarının savundukları özgürlüğe karşı sosyalist başkaldırının temeli budur.

Demokrasi, hükümetlerin özgürlüğe müdahalesini mümkün olduğu kadar azaltan bir yoldur. Toplum, her ikisinin de dediğinin olmayacağı iki gruba ayrılmışsa, demokrasi, kuramsal bakımdan bunların çoğunlukta olanının istediğinin olmasını öngörür. Ama beraberinde büyük bir halk katılımını da getirmiyorsa, demokrasi hiç de yeterli bir yol değildir. Birörneklilik sevgisi, yalnızca işe karışma zevki ya da çeşitli zevk ve huylardan nefret, genellikle bir çoğunluğun, kendisini gerçekten ilgilen-dirmeyen konularda azınlığı yönetmesi sonucunu doğurur. Biz hiçbirimiz, İngiltere'in içişlerinin bir Dünya Parlamentosu tarafından çözülmesini istemeyiz. Ancak buna karşılık, böyle bir kuruluşun şimdi var olan herhangi bir hükümet aracından çok daha iyi düzenleyeceği konular da yok değildir.

Hükümetin var olduğu yerlerde, insan ilişkilerinde, yasalara dayanan gücün kullanılması kuramı çok açık ve seçiktir. Güç, başkalarına zor kullanmaya kalkan kişilere karşı ya da azınlığın çoğunluğun hareketlerine karşı olduğu ve ortak bir karar gerektiği durumlarda, yasalara boyun eğmeyen kişilere karşı kullanılmalıdır. Bunlar, zor kullanmanın yasalara uygun yolları olarak görülmektedir.

Uluslararası bir hükümet var olsaydı, uluslararası işlerde de bu durumları, yine bunlar ortaya çıkaracaktı. Böyle bir hükümetin yokluğunda yasala-

ra uygun zor kullanma sorunu başka bir konu olup, şimdi bununla ilgilenmemekteyiz.

Bir hükümetin zor kullanabilmesi için iktidara sahip olması gerekir. Bunu, sırası gelince, yasalara dayanarak kullanabilirse de, yine de reformcuların amaçları, gerçek zorlama gereğini azaltacak örgütler kurmaktır. Örneğin, pek çoğumuz hırsızlık yapmaktan kaçınırız. Bu, hırsızlığın yasalara aykırı olduğundan değil, hırsızlık yapmak için içimizde bir arzu bulunmamasındandır. İnsanlar mülkiyete sahip olmaktan çok, yaratıcı olarak yaşamayı öğrendikçe, duyguları onları, başkalarının zıddına gitmekten ya da onların özgürlüklerine müdahaleden alıkoyacaktır.

İnsanları ya da örgütleri tartışmaya sürükleyen bütün çıkar çatışmaları bir düşürünüdür. İnsanlar çatışmanın temeli olan özel mülkiyet yerine, herkesin paylaşabileceği bir düzene yönelebilseler, bu daha açık ve seçik olarak görülebilecektir.

İnsanlar yaratıcı olarak yaşadıkları sürece başkalarına zor kullanarak müdahaleleri de azalır. Şimdi ortak eylemin vazgeçilemez olduğu sanılan pek çok durum kişisel kararlara bırakılabilir o zaman. Eski zamanlarda, bir ülkenin bütün yurttaşlarının hep aynı dine bağlı olmalarının kesinlikle gerekli olduğu sanılıyordu. Oysa artık böyle bir gerekliliğin bulunmadığını biliyoruz. İnsanlar güdülerinde daha hoşgörölü olsalar, şimdi üzerinde direnilen pek çok birörnekliliğin yararsız ve hatta tersine zararlı olduğu kolayca görülebilir.

İyi siyasal kurumlar, zor kullanma ve egemen-

lik güdüsünü iki yoldan zayıflatırlar: Birincisi, yaratıcı güdülerin fırsatlarını çoğaltarak ve bu güdülerini güçlendirecek eğitimi biçimleyerek; ikincisi de, mülkiyet güdülerinin kaynaklarını azaltarak.

Siyasal alanda olsun, ekonomik alanda olsun, iktidarın resmi kişilerin ve sanayi önderlerinin elinde toplanması yerine yayılması, zorbalık arzusunun doğurduğu emretme huylarını elde etme fırsatlarını azaltır.

Hem bölgeler hem de örgütler bakımından özerklik, hükümetlere, başka insanların sorunları konusunda çok daha az karışma fırsatı tanır. Kapitalizm ve ücret düzeninin Je kaldırılması, bütün özgürlük yaşamını boğan o iki tutkuyu, korku ve açgözlülüğü ortadan kaldıracaktır.

Çektiğimiz sıkıntıların bütünüyle gereksiz olduğunu, ortak bir çabayla bunların birkaç yıl içinde yok edilebileceğini pek az insan anlayabilmektedir. Uygur ülke halklarının çoğunluğu isteyecek olsa, yirmi yıl içinde bütün yoksulluğu, dünyadaki cehaletin yarısını, nüfusumuzun onda dokuzunu ezen ekonomik köleliği kaldırır, dünyayı güzellik ve neşayle doldururduk.

Bunun elde edilememesinin nedeni, insanların duygusuz, hayal gücünün kısır ve her zaman olanın, olması gereken olduğunun sanılmasıdır.

Oysa iyiniyet, yüce gönüllülük ve akıl ile bütün bu değişiklikler elde edilebilir.

İKİNCİ BÖLÜM

**KAPİTALİZM
VE
ÜCRET DÜZENİ**

I.

Y ERYÜZÜ, insanların çoğunun ortadan kalkuğunu görmekle kıvanç duyacakları kötülüklerle doludur.

Buna karşın, bu kötülükler alıp yürümekte ve bunları kaldırma konusunda etkili hiçbir şey yapılmamaktadır.

Bu çelişki, deneyimsiz reformcularda şaşkınlık; insan kuruluşlarını değiştirmenin güçlüğünü bilenlerdeyse düş kırıklığı doğurmaktadır.

Bütün uygar ülkelerin büyük bir çoğunluğu savaşı en büyük kötülük olarak görmektedir. Ancak bunun bilincine varılması savaşa engel olamamaktadır.

Zengin olmayanlar açısından, servetin eşit olmayan dağıtımı bir kötülüktür. Üstelik bunlar nüfusun onda dokuzunu oluşturmaktadır. Ancak buna karşın, bu düzen de hiçbir değişime uğramadan sürüp gitmektedir.

İktidar sahiplerinin zorbalıkları, insanlığın çok

büyük bölümlerinde gereksiz bir acı ve talihsizlik kaynağı olmaktadır. Ama iktidar, yine azınlığın elinde kalmakta ve daha da merkezileşmeye doğru yönelmektedir.

Önce, şimdiki kurumların kötü yanlarını ve geçmişin sayıları az olan reformcularının pek sınırlı başarılarının nedenini incelemek; bundan sonra da, yakın gelecekte daha uzun süreli ve daha sürekli başarı umudu için birtakım düşünceler önermek istiyorum.

Daha iyi bir dünya isteyen herkes savaşı bir meydan okuma olarak görmüştür. İnsanlığı böylesine korkunç bir felaketten kurtaramayan düzenin bir yerinde bir sakatlık olmalıdır. Bu da, geleceğin büyük savaş tehlikeleri her zaman için en azına indirilmedikçe, düzeltilemeyeceği anlamına gelmektedir.

Ama savaş, kötü bir ağacın ancak en son meyvesidir. Çoğu erkek, barış sırasında bile birörnek bir çalışma yaşamı sürerler. Çoğu kadın da, daha çocukluk çağları geçmeden, tüm mutluluk olanaklarını yok eden, ağır ve sıkıcı işlere mahkûm olurlar. Pek çok çocuk düş gücünü harekete geçirecek ve düşüncesini genişletecek her şeyden habersiz olarak büyür. Daha talihli olanlar, haksız üstünlükleriyle, bağımlı kaldıkları kitlelerin tiksintisini uyandırma korkusundan kurtulamayarak sıkıcı ve ezici olurlar. En üsttekenden en alttakine kadar hemen bütün insanlar ekonomik bir çabanın içindedirler: Hakları olanı alma ve olmayanı ellerinde tutma çabası. Gerçekte ya da isteklerimizde, görü-

şümüze maddesel mallar egemendir. Bunlar genellikle bütün yüce gönüllü ve yaratıcı güdülerini dışarıda tutarlar. Sahip olma duygusu —ki bu alma ve elinde tutma tutkusudur— savaşın en büyük kaynağı ve siyasal dünyanın acısını çektiği bütün hastalıkların temelidir. Bu tutkunun gücünü ve günlük yaşamımızdaki önemini azaltacak olan yeni kurumlar insanlığa sürekli yarar getirecektir.

Açgözlülük eğilimini sıfıra indirecek kuruluşlar yaratılabilir. Ancak bu, bütün ekonomik düzenimizin yeniden ve bütünüyle kurulmasına bağlıdır. Kapitalizm ve onun ücret düzeni ortadan kaldırılmalıdır. Bunlar dünyanın canlılığını yiyip bitiren ikiz canavarlardır.

Bunların yerine insanın yağmacı güdülerini gemleyecek ve bazılarının çalıştıkları halde yoksul kalmalarına, bazılarının da tembel tembel oturdukları halde zengin olmalarına yol açan ekonomik adaletsizliği en aza indirecek bir düzene gereksinimimiz vardır.

Ama bunların hepsinin üstünde de, insanların hem yoksulluğa karşı güvenli, hem de gölgesinde yaşadıkları sanayinin denetiminde kişisel girişimlere karşı yetenekli kılarak işverenin zorbalığını ortadan kaldıracak bir düzene gereksinimimiz vardır. Bütün bunları daha iyi bir düzen başarabilir.

Bu düzen de, nedensiz yere katlandığı sıkıntılardan artık yorulan bir demokrasi tarafından kurulabilir.

İktisadi bir düzenin kendisine amaç olarak alacağı dört hedef belirleyebiliriz: Birincisi, malların

en çok miktarda üretilmesi ve teknik ilerlemenin kolaylaştırılması; ikincisi, dağıtım adaletinin sağlanması; üçüncüsü, yoksulluğa karşı güvencenin sağlanması; dördüncüsü de yaratıcı güdülerini özgürlüğe kavuşturup mülkiyet güdülerinin azaltılmasıdır.

Bu dört amaçtan en önemlisi, sonuncusudur. Güvence, bu amaca götüren bir yol olarak önemlidir. Şimdikinden daha çok maddi güvenlik ve daha çok adalet verebilmesine karşın devlet sosyalizmi, herhalde yaratıcı güdülerini özgürlüğe kavuşturmakta ya da ilerici bir toplum yaratmakta başarısızlığa uğrayacaktır.

Şimdi var olan düzenimiz bu dört amaçta da başarılı olamamıştır. Bu düzen, maddesel malların en yüksek düzeyde üretimini sağladığı için savunulmaktadır. Ancak bunu bile, oldukça kısa görüşlü olarak, hem insanı hem de doğal kaynakları hesapsızca harcama pahasına yapmaktadır.

Kapitalist girişimin, bugünün ve geleceğin madde üretimini en son sınırına kadar yükseltmenin önemine insafsızca bir inanç beslediği doğrudur. Bu inanca uyarak, yeryüzünün yeni bölgeleri sanayileşmenin önünde eğilmek zorunda kalmaktadırlar. Afrika'nın geniş toprakları Rand, Rodezya ve Kimberley'in altın madenleri için işçi toplama bölgesi haline gelmiştir. Tek bir neden yüzünden Afrika halklarının ahlâkları bozulmakta, yoksul halk vergilendirilmekte, başkaldırmaya zorlanmakta, Avrupa'nın bütün kötülük ve hastalıklarına açık hale getirilmektedir.

Güney Avrupa'nın sağlıklı ve çalışkan ırkları, sıcağın ve teneke mahalle yaşamının kendilerini ölüme değilse bile, cansızlığa mahkûm ettiği Amerika'ya göçmeye kandırılmaktadırlar. Yaşadıkları yaşamın kentlilere verdiği zararı ise biz kendimiz çok iyi bilmekteyiz.

İnsan zenginlikleri için gerçek olan aynen doğal kaynaklar için de geçerlidir. Dünyanın madenleri, ormanlar, ekin alanları çok uzak olmayan bir gelecekte bütünüyle tükenecek bir biçimde sömürülmektedir. Madde üretimi yönünde dünya çok hızlı bir aşamaya girmiştir. Ne olursa olsun, kaçacakarsa çıksın, dünyanın tüm enerjisi mutlaka bir şey üretmek için yarışa girmiş durumdadır. Ancak işe bakın ki, şimdiki düzenimiz de ilerlemeyi güvence altına aldığı gerekçesiyle savunulmaktadır!

Amaç edinilmesi gereken diğer üç hedefe gelince, bu konuda da şimdiki ekonomik düzenimizin daha başarılı olduğu söylenecek. Kapitalizmin ve ücret düzeninin pek çok açık kötülüğü arasında en göze çarpanı, ekonomik adaletsizliğe yol açması, işverenin zorbalığına geniş alanlar tanınması ve yağmacılık güdülerini özendirmesidir.

Genel bir deyişle, yağmacılık güdüsü konusunda doğada iki tür servet elde etme yolu olduğunu söyleyebiliriz: Üretim ve soygunculuk.

Şimdiki düzenimizde soygunculuk yolu yasaklanmışsa da, toplumun servetine bir şeyler katmadan zengin olma yolları yine de vardır. İster satın alma, ister miras yoluyla olsun, toprak ve sermaye mülkiyeti sürekli bir gelir elde etmeye hak tanı-

maktadır. Pek çok insanın yaşamak için üretimde bulunma zorunluluğuna karşılık, ayrıcalıklı bir azınlık hiçbir şey üretmeden, refah içinde yaşayabilmektedir. Bunlar, en şanslı olmanın yanı sıra, en çok saygı gören insanlar da olduklarından, bunların arasına girmek için genel bir istek ve bu yolla kazanılan gelirlerin hiçbir haklılığa uymamasını kabul konusunda genel bir gözü kapallılık vardır.

Rant ve faizin getirdiği pasif zevkten ayrı olarak, servet edinme yolları genellikle yağmacılık yollarıdır. Bir kural olarak, yararlı buluşlar ya da toplumun genel servetini artıran diğer birtakım hareketlerle insanlar servet sahibi olamazlar. Bu, daha çok başkalarını kandırma ya da sömürme yeteneğiyle elde edilir.

Düzenimiz, bu dar sınırlı mülkiyetçi ruhu yalnızca zenginler arasında yaratmakla yetinmemektedir. Sürekli yoksulluk tehlikesi, pek çok insanı zamanının ve düşüncesinin önemli bir bölümünü ekonomik hesaplara ayırmaya zorlamaktadır. Bunun, toplumun servet üretimini artırdığını savunan bir kuram vardır. Ancak ileride açıklayacağım nedenler yüzünden, bu kuramın tümünün yanlış olduğuna inanmaktayım.

Şimdiki düzenimizin en çok göze çarpan kötülüğü belki de ekonomik adaletsizliğidir. Büyük servetler mirasına konan insanların, yaşamaları için çalışmak zorunda olan insanlardan toplumun getirdiği yararlarda daha çok hakları bulunduğunu savunmak saçma bir şeydir. Ekonomik adaletin herkese eşit bir gelir gerektirdiğini söylemiyorum. Ba-

zı işler, yararlı olabilmeleri için daha çok gelir gerektirirler. Ama insan belirli bir hizmet karşılığı olarak ya da işinin gerekleri dışında bir nedenle pâyından çoğunu alıyorsa, orada ekonomik adaletsizlik var demektir. Bu nokta öylesine açıktır ki, üzerinde başka bir şey söylemeye gerek yoktur.

Tekellerin tröst, kartel ve işveren sendikaları biçimindeki çağdaş gelişmeleri, kapitalistin toplum üzerine mali bağımlılık yükleme gücünü son derece arttırmıştır. Bu eğilim, kendi kendine yok olmayacaktır. Bu ancak, kapitalist rejimden kâr etmeyenlerin yapacakları belirli bir hareket sonunda yok olabilir.

Ne yazık ki proleter ile kapitalist arasındaki ayrılık, sosyalist kuramcılarının düşündükleri kadar kesin değildir. İşçi sendikalarının çeşitli kuruluşlarda hisse senetleri vardır; dost toplum olarak büyük kapitalistleri seçmişlerdir ve pek çok işçi aldığı ücreti yatırım yoluyla arttırmaktadır. Bütün bunlar ekonomik düzenimizde yapılacak kesin bir köklü değişimin güçlüğüne çoğaltır. Ama buna karşılık böyle bir değişikliğin arzulanmasını da azaltamaz.

Fransız sendikalistleri tarafından öngörülen ve her ticaret kolunun kendi kendini yönetici ve bütünüyle bağımsız olacağı bir düzen de, merkezi bir otoritenin denetiminden uzak kalacağı için ekonomik adaleti sağlayamayacaktır. Bazı iş kolları diğerlerinden çok pazarlık edebilme durumundadır. Örneğin, kömür ve ulaşım sanayileri ulusal yaşamı felce uğratabilir ve bunu yapma tehdidiyle istediklerini koparabilirler. Diğer yandan, okul öğretmeni

gibi kişilerin grev yapmaları pek az endişe yaratacağından, bunlar pazarlıkta zayıf duruma dūřerler. İlgililerin kendi çıkarları için kullanacakları başıboş kuvvet dūzeniyle adalet sağlanamaz. Bu nedenle de, sendikalistlerin devletin ortadan kaldırılması istekleri ekonomik adaletle bağdaşan bir řey değildir.

Zamanımızda insanların çoğunluğunun yaşamlarından bütүн girişimciliği ve özgürlüğü çekip alan işverenin işçiye yol verme hakkı oldukça, işverenin zorbalığı kaçınılmaz bir durumdur. Bu hakkın, insanların çalışmaya itilmeleri için gerekli olduğu söylenir. Oysa insanlar uygarlaştıkça, umutla beslenen özendirmenin, korkuyla beslenenin yerine geçmesi arzulanan bir şey olmaktadır.

İnsanların kötü iř yaptıklarında cezalandırılmaları yerine, iyi iř yaptıklarında ödüllendirilmeleri çok daha iyidir. Bugün, bir kişinin cinayet gibi çok kötü bir suçtan başka nedenlerle işinden atılmadığı devlet memurluğunda böyle bir dūzen uygulanmaktadır. Çalışmak isteğinde bulunan herkese geçimini sağlayacak yeterli bir ücret verilmelidir. Bunun gerçekteşmesinde, usta olduğu iřin o anda tutulan bir iř olup olmadığı dikkate alınmalıdır. O kişinin iři o anda tutulan bir iř değilse, bunun yerine kendisine tutulan bir iř öğretilmeli ve bunun masrafı kamu tarafından ödenmelidir.

Örneğin, neden otomobil ortaya çıktı diye faytoncular açıkta kalsın? Bu kişiler bir suç işlemiş değillerdir ki! İşlerinin artık alıcı bulamaması bütünüyle kendi dışlarındaki nedenlere bağlıdır. Açlıktan ölmeye bırakılacak yerde, bu kişilere otomo-

bil kullanma dersleri verilmeli ya da kendilerine uygun başka bir iş öğretilmelidir. Bütün sınai değişikliklerin birtakım ücretlilere yüklediği sıkıntılar nedeniyle şimdi emekçi yönünde bir teknik tutuculuk eğilimi, yeni yöntemlere ve yeni buluşlara karşı bir nefret görülmektedir. Ama bu değişiklikler eğer toplumun sürekli yararına olacaksa, bunlar artık eski işlerinde kullanılamayacak işçilerin zararına yapılmamalıdır. İnsanlığın tutucu güdüsü bütün üretim süreçlerindeki değişikliği gerektiğinden daha da ağırlaştıracaktır. Buna bir de değişikliğin haksız işlemlerinin, örgütlenmiş emeğe zorladığı kaçınılmaz tutuculuğu eklemek çok yazık olacaktır.

İşten atılma korkusu olmadan insanların iyi çalışmayacakları söylenmektedir. Bunun çalışanların pek azı için geçerli olduğuna inanıyorum. Bunun geçerli olduğu kişiler de, daha çok hoşlandıkları bir işe girseler ya da daha akıllıca bir eğitime tâbi tutsalar, kolaylıkla çalışanlar arasına girebilirler. Bu gibi yöntemlerle çalışmaya ikna edilemeyenler patolojik vakalar olarak ele alınmalı ve ceza yerine sağlık tedavisi görmelidir. Güvenlik ise, pek çok insana yeni bir bedensel ve ahlâksal sağlık olanağı getirecektir.

İşveren zorbalığının en tehlikeli yüzü, insanların çalışma saatleri dışındaki etkinliklerine karışma konusundaki yetkisidir. Dininden, siyasal eğiliminden hoşlanmadığı ya da özel hayatının ahlâklı olmadığı gerekçesiyle bir işveren işçisini işten çıkarabilmektedir. Arkadaşları arasında bir bağımsızlık ruhu yaratmaya çalışan bir işçi de işinden atılabilir.

Bir işçi, pek çok kişiden daha fazla eğitim gördüğü ve bu nedenle daha tehlikeli olduğu gerekçesiyle de iş bulmakta güçlük çekebilir. Bugün bu durumlar olağandır.

Devlet sosyalizmi düzeninde, bu kötülük geçirileceği yerde daha da ağırlaşır. Devlet tek işveren olduğu için, şimdi çeşitli kişilerin çatışan düşünceleri arasında çıkan önyargıdan, onun o zaman kaçınmasına olanak kalmaz. Devlet, beğendiği inanç düzenini zorlayabilir ve zorlayacağına da kuşku yoktur. Böyle bir düzende düşünce özgürlüğü cezalandırılacak ve bütün ahlâksal bağımsızlık sönüp gidecektir.

Bu kötü yan her katı düzende vardır. Çeşitliliğin bulunması ve tam bir düzenlemenin olmaması çok gereklidir. Azınlıklar da yaşamalı ve düşüncelerini bağımsızca geliştirebilmelidir. Bu sağlanmazsa, baskı ve konformizm güdüsü bütün insanları bir hamur gibi yoğuracak ve genel yaşamdaki ilerlemeyi olanaksız kılacaktır.

Bu nedenlerden dolayı, çalışmak isteyen bir insan yoksulluk çekmeye bırakılmamalıdır. Özel yaşantıya ya da düşünceye hiçbir müdahale yapılmamalıdır. Gerçekte, zorbalık ve korkuya dayanmayan ekonomik bir düzen ancak böyle bir temel üzerine kurulabilir.

II.

Ekonomide reform yapacak kişinin gücü, emeğin üretkenliğiyle de sınırlıdır. İnsanların yalnızca geçimlerini sağlamak için uzun saatler çalışma zorunluluğunda olmaları, aristokratlıktan başka bir uygarlığın olamaması sonucunu doğurur. Düşün yaşamına ayıracak boş zamana sahip insanların olabilmesi için, azınlığın keyfine feda edilecek başka kişilerin bulunması gerekmektedir. Ancak makine çağının ilerlemesiyle, böyle bir düzenin gerekli olduğu zamanlar artık geride kalmıştır.

Bugün mantıklı bir ekonomik düzenimiz olsaydı, düşünsel gereksinimleri olan herkes bunları doyurma yolunu bulabilirdi. Günde birkaç saatlik el emeği karşılığında bir insan kendini geçindirecek miktarda bir üretimde bulunabilir. Lüksten de vazgeçmeyi kabul ediyorsa, toplumun artık ondan başka bir şey beklemeye hakkı yoktur. Az bir ücret karşılığında daha az çalışmaya razı olacak ve boş zamanını istediği biçimde kullanacak herkese açık olmalıdır bu.

Hiç kuşkusuz, bu yolu seçenlerin çoğu, tıpkı şimdi zenginlerin yaptıkları gibi, boş zamanlarını yalnızca eğlenceyle geçireceklerdir. Ama böyle bir toplumda, bunların başkalarının emeğiyle geçinen asalaklar oldukları söylenemez. Zaten boş zamanlarını bilime, sanata, yazına ya da temel bir ilerleme getirecek başka bir işe verecek bir azınlık her yerde vardır. Örgütlenme ve düzen bu konulara ancak zarar verir. Yapılacak tek şey, fırsat sağlamak ve insanların iyi değerlendiremedikleri fırsatların sonucundan doğan kayıpla da yakınmamaktır.

Ama pek çok kişi işi tembellik ya da alışılmadık tuhaf tutkular dışında, tam bir günlük para kazancı için bütün gün çalışmayı seçer. Büyük çoğunluğu oluşturan bu insanlar için en önemli şey, günlük işlerinin olabildiği kadar ilgi çekici, bağımsız ve girişimciliğe yer verir olmasıdır. Belirli bir asgarinin elde edilmesinden sonra, bunlar, gelirden çok daha önemlidir. Bunlar, lonca sosyalizmiyle, yani bir ticaretin toplumun geri kalan bölümüne olan ilişkisi bakımından devlet denetimine tâbi sanyinin kendi kendini yönetme biçimiyle de sağlanabilir. Bence, bunun başka bir yolla sağlanmasının olanağı yoktur.

Bay Orage ve *New Age* (Yeni Çağ) tarafından öngörülen lonca sosyalizmi 'siyasal' eyleme karşı bir polemikle ilgili olup, işçi sendikalarının doğrudan doğruya ekonomik hareketinden yanadır. Bu görüşünü sendikalizmle paylaşmaktadır ve yeni olan her şeyini ondan almıştır. Ama ben, bu tutum için belirli bir neden göremiyorum: Siyasal ve eko-

nomik hareketler bana aynı derecede gerekli görünmektedir. Bunlardan her birinin kendine özgü zamanı ve yeri vardır.

Bugünkü kapitalist devleti sosyalist amaçlar için kullanmaya kalkışmak tehlikelidir. Ama devlet makinesini ekonomik kuruluşlarda görmek istediğimiz değişiklikle birlikte olarak değiştirme siyasal hareketinde de bir gereklilik vardır. Bu ülkede her iki değişim de birden bir devrimle olmayacaktır. Eğer geleceği varsa, her ikisinin de adım adım yaklaşmasını beklememiz gerekmektedir. Biri olmadan diğlerinin ilerleyeceğini ise hiç sanmıyorum.

En sonunda görmek istediğimiz iktisat düzende devlet, ekonomik rantın tek alıcısı olmalı, özel kapitalist kuruluşlar da gerçekten çalışanların kendi kendilerini yöneten gruplarıyla yer değiştirmelidir. İnsanın bir gün çalışıp tam gündelik alması ya da yarım gün çalışıp yarım gündelik alması kendi keyfine bağlı olmalıdır. Bir insanın gördüğü işe artık gereksinim yoksa, bu kişinin parası kesilmemeli, ama çalışmaya istekli olduğu sürece, eğer gerekiyorsa, karşılığı kamu tarafından ödenerek kendisine yeni bir iş öğretilmelidir. Daha hoşagiden bir iş vererek üstesinden gelinemiyorsa, çalışmak istememesi tıp ya da eğitim yollarıyla tedavi edilmelidir.

Belirli bir sanayinin işçileri tek bir özerk birlik halinde çalışmalılar ve herhangi bir iş dışarıdan denetime bağlı olmamalıdır. Devlet bunların ürettiklerinin fiyatını saptamalı, ama sanayinin diğer konularda kendi kendini yönetmesini engellememeli-

dir. Devlet fiyatları saptarken, her sanayi kolunun kendi buluşları sonunda elde edeceği yeniliklerden kâr etmesine izin vermeli, ama dış ekonomik durumlardaki değişiklikler sonunda hak edilmemiş kayıp ve kazançlara engel olmalıdır. Bu yoldan ilerleme, her türlü özendirmeyi sağlayacak ve hak edilmemiş yoksulluk tehlikesini azaltacaktır. Büyük ekonomik örgütler var olmakta devam ettiği halde, bugün erkek ve kadınların duydukları kişisel iktidarsızlık duygusunu yok edecek bir yetki yayılması olacaktır böylece.

III.

Bazı insanlar böyle bir düzenin istenilen bir şey olduğunu kabul ederlerse de, bunu yaratmanın olanaksız olacağını, bunun için de daha yakın hedefleri izlememizi söylerler.

Siyasal bir partinin uzak bir hedefi ile birlikte, daha yakın bir gelecekte gerçekleştireceği amaçları, bir sonraki toplantıda ya da parlamentoda ele alacağı konuları olması iyi bir şeydir. Bana kalırsa Almanya'daki marksist sosyalizmin kusurlu yanı şuydu: Parti sayıca kuvvetli olduğu halde, devrimi beklediği süre içinde talep edeceği küçük konuları olmadığından zayıftı. En sonunda da, daha az uygulanma yeteneğine sahip bir politika isteyenlerin Alman sosyalizmini ellerine geçirip yarattıkları değişiklik tam anlamıyla büyük bir yanılgı olmuştur. Yetersiz de olsa, doğru yolda ileri adım olan kısmi reform hareketlerine başvurmak yerine, militarizm ve emperyalizm gibi kötü bir politikaya 'evet' denilmiştir.

Buna benzeyen diğ er bir yanılığı da, savaş  n-cesi Fransız sendikalist politikasına yerleşmiş bu- lunuyordu.

Her şey genel grevi bekleyecekti. Yeterli hazır- lıklardan sonra bir gün bütün proletarya çalışmayı reddedecek, mülkiyet sahipleri bunların karşısında yenilgiyi kabul edecekler ve a  kalmaktansa bütün üstünlüklerini bırakmaya razı olacaklardı. Bu, dra- matik bir kavramdır. Oysa dram gerçekçi görüşün en büyük düşmanıdır. Çok seyrek rastlanılan du- rumlar dışında, insanlar önceden yaptıkları bir iş- ten bütünüyle değişik bir şeyi yapmak üzere yetiş- tirilmezler.

Genel grev başarılı olsaydı, galipler, anarşizm-lerine karşın hemen bir yönetim kurmak, yağmacı- lığa engel olmak için polis gücü sağlamak ve dev- rimcilerin çeşitli kollarına diktatörce buyruklar yağdıracak geçici bir hükümet kurmak zorunda ka- lacaklardı.

Sendikalistler ise, genel ilke olarak bütün siya- sal etkiliklere karşı oldukları için, gerekli adımla- rı atarken kuramlarından ayrıldıklarını anlayacak- lardı. Hem zaten politikadan uzak olduklarından, gerekli eğitimi de görmemiş olacaklardı. Bundan dolayı sendikalist bir devrimden sonra bile, gerçek iktidar aslında sendikalist olmayanların eline geçe- cekti.

Kesin olmayan bir tarihte devrim ya da genel grevle birdenbire gerçekleştirilecek olan bu progra- ma yapılacak başka bir itiraz da, arada yapacak bir şey olmadığı için, heyecanın yatışacağı ve bekleme

bıkkınlığını ders haline sokacak bir yarı-başarının bile bulunmamasıdır.

Bu yöntemlerle başarıya ulaşacak tek hareket, ezilmiş ulusların başkaldırma örneğinde olduğu gibi, programın da, duyguların da çok basit olacağı bir harekettir. Ancak, kapitalist bir İngiliz ile ücretli bir İngiliz arasındaki sınır çizgisi, bir İngiliz ile bir Hint yerlisi arasındaki çizgi gibi belirli değildir. Toplumsal devrimi savunanlar, toplumu oluşturan halkın ne kadar bir çoğunluğunun çıkar ve eğilimlerinin yarı yarıya sermaye ve emek yönlerinde yattığını bilmediklerinden siyasal yöntemlerinde yanılmışlardır. Bu gibi insanlar kesin bir devrim siyasetini çok büyük güçlüklerle uğratmaktadırlar.

Bu nedenlerden dolayı, hemen yarın tamamlanamayacak ekonomik düzenlemelere kalkışanlar, eğer başarılı olmak istiyorlarsa, hedeflerine (sonuca götürmeyecek de olsa) kendi başlarına yararlı olabilen önlemler aracılığıyla adım adım yaklaşıma çalışmalıdırlar. Bunlar, sonunda yapacakları işlere insanları hazırlayan eylemler olmalı ve yalnızca uzak bir cennet umudu değil, yakın bir gelecekte gerçekleşebilecek başarılar da olmalıdır.

Bütün bunların gerçek olduğuna inanmama karşın, gerçekten canlı ve köklü bir reformun yakın gelecekte daha ilerisini gören bir görüşe, insanların istedikleri taktirde, insan yaşamını ne yapabileceklerinin gerçekleştirilebileceğine de inanmaktayım. Bu tür bir umut olmadan insanların, muhalefeti yenmek için gerekli enerji ve heyecanları, amaçlarının halktan yana olmadığına direnecek yanları olmayacaktır.

Yaşam koşullarının köklü bir düzeltilmesine içten inanan her insan önceleri alay, sonra suçlanma, daha sonra da kandırılma ve fesatçılıkla karşılaşacaktır. Bu üç sınavdan sıyrıksız olarak ne kadar az insanın geçebildiğini denemelerimizle biliriz.

Bunlardan özellikle sonuncusu, reformcuya yeryüzünün tüm krallıkları gösterildikten sonra çok güç, hatta olanaksızdır. Bunun üstesinden gelecek olanlar, ancak en son hedeflerini kendilerine açık ve belirli bir düşünce yoluyla canlı hale sokabilenlerdir.

Ekonomik düzenler genel olarak maddi malların üretimi ve dağıtımıyla ilgilidir. Şimdiki düzenimiz üretim alanında israfçı, dağıtım alanında ise adaletsizdir. Bu düzen, toplumun çoğunluğunu ekonomik güçlerin kölesi biçiminde bir yaşama zorlar. Azınlığa da diğer insanların yaşamları üzerinde hiç kimsenin elinde olmaması gereken bir yetki verir. İyi bir toplumda yaşamak için gerekli olan malların üretimi yaşamın önemli ve ilginç bölümüne bir başlangıçtır. Bu durum, gerekli malların üretimi işinde çalışmaktan zevk duyanlar dışındakiler için de böyledir. Ekonomik gereksinimlerin, şimdi olduğu gibi insana egemen olması hiç de gerekli değildir. Bu, şimdi kısmen servet eşitsizliği ile, kısmen de zenginlerin dışında iyi bir eğitim gibi gerçek değeri olan şeylerin elde edilmesinin güçlüğü nedeniyle gerekli hale gelmiştir.

Toprak ve sermayenin özel mülkiyete konu olması ne adalet açısından, ne de toplumun gereksi-

nimlerini üretmenin ekonomik yolu olduğu açısından savunulabilir. Ama buna karşı ileri sürülebilecek daha önemli itirazlar, kadın ve erkeklerin yaşamlarını güdük bırakması, başarıyla yöneltilen saygıya acımasız bir mülkiyet tanınması, insanların zaman ve düşüncelerinin önemli bir oranını maddi malları elde etmek için ayırmaya yönlendirilerek uygarlığın ve yaratıcı enerjinin ilerlemesine korkunç bir engel olmasıdır.

Bu kötülüklerden özgür bir düzene geçiş birdenbire olmayabilir. Ekonomik özgürlüğe ve sanayi alanında kendi kendini yönetime adım adım yaklaşmak da vardır. Düşündüğümüz kuruluşları yaratmakta karşılaşılabilecek herhangi bir dış güçlük bulunduğu da gerçek değildir. Örgütlenmiş emekçiler bunları kurmak isterse, yollarında hiçbir şey onlara karşı duramaz. Güçlük yalnızca insanlara umut verebilmek, acısını çektikleri kötülüklerin gereksiz olduğunu görmelerine yarayacak düş gücünü vermek, bu kötülüklerin nasıl düzeltilebileceğini onlara öğretmektir.

Bu, enerji ve zamanın üstesinden gelebileceği bir güçlüktür. Ama örgütlenmiş emekçilerin liderlerinin görüş genişlikleri, düş güçleri, kurulu düzende birkaç yapay değişiklikten başka umutları yoksa, elbette ki bu gerçekleştirilemez. Devrimci hareket gerekli olmayabilir, ancak devrimci düşünce ve bu düşüncenin sonucu olarak da, köklü ve yapıcı bir umut gereklidir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYALİZMİN GÜÇLÜKLERİ

I.

Sosyalizmin ilk günlerindeki amacı, ücretli sınıfın bağımsızlığa kavuşturulması, devrimci bir eylemle özgürlük ve adaletin sağlanmasıydı. Kapitalizmden yeni düzene geçiş birdenbire ve şiddetli olacaktı: Kapitalistlerin bütün malları karşılık verilmeden ellerinden alınacak, alınan yetkilerin yerine yeni bir yetki konulmayacaktı.

Daha sonraları sosyalizm ruhunun üzerine yavaş yavaş bir değişiklik çöktü. Fransa'da sosyalistler hükümette görev aldılar, Parlamento'da çoğunluk oluşturdular ve başka çoğunlukları yıktılar. Almanya'da ise sosyal demokrasi öylesine güçlendi ki, kendi isteklerinin hükümetçe tanınması karşılığında bile uzlaşmaz görünen bazı ilkeler üzerinde pazarlığa gitme tutkularına engel olamadı. İngiltere'ye gelince, Fabianlar devrime karşıt olarak reformun yararlarından ve uzlaşmaz düşmanlığa karşı olarak da uzlaşılabilir pazarlıktan söz açtılar.

Devrim yöntemi ile karşılaştırılınca, derece derece reformu öngören yöntemin pek çok üstün yanı vardır. Ben de devrimden söz etmek istemiyorum, ancak bu aşamalı reformun da belirli tehlikeleri vardır. Örneğin, şimdiye kadar özel ellerde olan işlerin mülkiyeti ve denetlenmesi, ücretli sınıfın belirli bölümleri yararına yasama müdahalesini özendirmesi gibi. Buna benzer yolların, ilk sosyalistlerin hayal ettiği ve şimdi bile bir sosyalizm biçimini savunanların büyük çoğunluğunun düşlerinde yatan ideallere bir katkıda bulunup bulunmadıkları, bana kalırsa bugün bile kuşkuludur.

Böyle bir yol örneği olarak devletin demiryollarını satın aldığını düşünelim. Bu, bütünüyle uygulanabilen, hatta birçok ülkede uygulanmış olan ve tam bir kolektivizme giden yolda mutlaka atılması gereken bir adımdır. Devlet sosyalizminin tipik bir amacıdır. Ama yine de, devletin hisse sahiplerine tam tazminat ödedikten sonra demiryollarını almasında, ekonomik adalet, özgürlük ve demokrasi açısından bir ilerleme olduğunu kabul için hiçbir neden görmüyorum.

Ekonomik adalet, ulusal gelirin rant ve faiz sahiplerine düşen payının bütünüyle kaldırılmasını değilse bile, azaltulmasını öngörür. Ama demiryolu hisse senedi sahiplerine, bu hisselerine karşılık hükümet tahvilleri verilince, bunlar hisse senetlerinden elde edebilecekleri gelir devamlılığını, bu kez tahvillerden elde etme durumuna geleceklerdir. Demiryolu gelirlerinde büyük bir artış beklemeye neden yoksa, bütün bu el değiştirme servet dağılı-

masını değiştirmeyecektir. Bu ancak, şimdiki sahiplerin malları karşılıksız olarak ellerinden alınır sa, rayiç değerinden dūřuk para verilirse ya da tazminat olarak yalnızca ömür boyu faiz verilirse etkili olabilir di. Alınan malların tam değeri verildiğinde ekonomik adalet hiç ilerlemiş sayılmaz.

Demiryolunda alışan insanların demiryolunun yönetiminde, ücret ve çalışma koşulları konusunda eskisinden çok sesleri ıkmadıktan sonra, özgürlüğe doğru bu yoldan ilerleme de aynı derecede az olacaktır. Yöneticilerle kavga ettiklerinde hükümette başvurma olanakları varken, şimdi artuk doğrudan doğruya hükümetle kavga etme durumuna girmiş olacaktır. Bu durum da, elbette ki, insanı, bir hükümet dairesinin işçi isteklerine karşı özel bir içtenliği olduğu görüşüne götürmez.

İşçiler grev yapınca karşılarında devletin bütün örgütlenmiş gücünü bulacaklardır. Grev ancak güçlü bir kamuoyuna dayanıyorsa başarılı olabilecektir. Devletin basına yapabileceği etki göz önüne alınır sa (hele iktidarda ilerici bir hükümet varsa) kamu, işçilerin aleyhine taraf tutacaktır. Çeşitli demiryollarının siyasetleri arasındaki çeşitlilik ortadan kalkacak, bu çeşitlilik devlet yönetiminin katılığı içinde kaybolacaktır.

Üstelik bu yoldan demokraside de gerçek bir ilerleme olmayacaktır. Artuk demiryollarının yönetimi, taraf tutuculukları ve ilişkileri kendilerini emekçilerden ayırmış olan ve iktidar alışkanlığıyla otokratik bir bünyeye sahip bulunan memurların eline geçecektir. Bu memurları denetleyen demok-

ratik örgüt, genellikle uzakta ve hareketsizdir. Bu, ancak, bütün ulusun ilgisini çeken birinci sınıf konularda harekete geçirilebilir. O zaman bile, hükümet ve memurların üstün kültürleriyle durumlarının üstünlüğü, halkın dikkatini başka yöne çekecek ve en olgun bir davaya bile toplumda beslenen sempatiyi soğutacaktır.

II.

Siyasal demokrasi biçimine sahip bir ulusta bile devlet sosyalizmi tam anlamıyla demokratik bir düzen değildir. Demokratik olma yolunda başarısızlığa uğraması siyasal alandaki bir örnekle belirtilir. Her demokrat İrlandalı, İrlanda'nın yönetimi konusunda 'kendi kendini yönetme' ilkesini kabul eder. Bir toplum içinde çıkar ve istekleri toplumun diğer kişilerine göre daha çok olan bir yurttaş grubunun işlerini yönetmede özgür olmaları demokrasinin gereğidir. Ulusal ve bölgesel gruplar için geçerli olan, madenciler ya da demiryolcular gibi ekonomik gruplar için de geçerlidir. Genel seçimler bu çeşitli gruplara gereken özgürlüğü sağlama konusunda yeterli değildir.

Çağdaş devlette giderek genişleyen ve büyüyen bir tehlike de memurların yetki alanlarında görülmektedir. Bu tehlike, seçmenlerin çoğunluğunun genellikle tek bir sorunla ilgilenmeyişlerinden ve bundan dolayı da bunlarla ilgili azınlığın istekleri-

ne karşı tutum kazanan memurlara karışmamalarından doğmaktadır.

Memur, kendi eyleminin doğrudan doğruya etkilediği insanlar tarafından değil de, sözde dolaylı olarak kamu tarafından denetlenir. Tartuşılan konuyu halkın çoğunluğu duymaz bile. Duysa da, yetersiz bir bilgiyle edinilen acele bir karara varır. Bu yetersiz bilgiyse, sorunun ilgilendirdiği toplum bölümünden çok, yetersiz memurlar tarafından verilecektir. Önemli bir siyasal konuda arada sırada birtakım bilgiler yayılır, ama diğer konularda bunun her zaman gerçekleşmesi umudu çok azdır.

Memur yetkisinin kapitalistlerin yetkilerinden daha az tehlikeli olduğu söylenir: Buna neden olarak da memurların, ücretlilerinkine karşıt olan ekonomik çıkarları olmadığı gösterilir.

Ekonomik çıkar ve hatta ekonomik sınıf çıkarı tek önemli siyasal dürtü değildir. Belirli konulardaki kararlarının aylıkları üzerinde bir etki yaratmadığı memurlar, eğer ortalama bir dürüstlüğe sahip-seler, kararlarını kamu yararına uygun vereceklerdir. Ama bu görüşleri yine de onları yanlış yola sürükleyecek bir taraf tutuculuğunun sonucunda ortaya çıkmış olacaktır. Kaderlerimizi hükümet makamlarına sınırsız olarak teslim etmeden önce bu taraf tutuculuğu anlamak önemlidir.

Dikkat edilecek ilk nokta, bütün büyük örgütlerde ve özellikle büyük bir devlette, memurların ve yasa koyucuların, yönettikleri insanlardan çok uzakta olmaları ve alacakları kararların uygulanacağı yaşam koşullarıyla ilişkilerinin bulunmadığıdır.

İşte bu durum da, onları bilmeleri gereken pek çok konuda bilgisiz yapar. Ne kadar çalışkan ve istatistiklerle kara kaplı kitapların öğrettiklerini bilmeye ne kadar hevesli olsalar da, bu böyledir. Bunların en iyi anladıkları şey, daire yaşamı ve yönetim kurallarıdır. Bunun sonucunda da, birörnek bir düzen kurabilmek için yersiz bir endişe doğmaktadır. Saatini çıkarıp da, "Bu dakikada şu yaştaki bütün Fransız çocukları şunu, şunu öğreniyorlar," demiş olan bir Fransız eğitim bakanından söz edildiğini iştmiştiim. Yöneticinin ideali olan bu durum özgür gelişmeye, girişimciliğe, denemeye ya da herhangi bir ileri görüşlü yeniliğe kesinlikle zararlıdır. Tembellik, siyasal kuram kitaplarının tanımladığı dürtülerden biri değildir.

Ancak buna karşın tembelliğin, insanlığın küçük bir azınlığı dışındakiler için ne kadar güçlü bir dürtü olduğunu biliyoruz. Ne yazık ki, bu durumda, tembellik iktidar sevgisiyle güçlendirilmiştir. Bu sevgi, enerjik memurları tembel memurların uygulamayı sevdikleri düzenleri yaratmaya zorlar. Enerjik memur denetleyemeyeceği her şeyden kaçınır, nefret eder. Bir şey yapılmadan önce kendisinin resmi onayı alınmalıdır. Erk duygusunu doyurmak ve çevresine göstermek için var olan her şeyi değiştirmek ister. Eğer vicdanlıysa, en olanaklı olduğuna inandığı tek tip ve kaskatı bir düzeni düşünür durur. Gelecek vaat eden ne kadar gelişme varsa, birörneklilik aşkına hepsini ezer ve kendi planını uygulamak ister. Bunun sonucu da, eski kentlerin güzellik ve zenginliği yanında bugünün dörtgen

biçiminde düzenlenmiş kentlerinin öldürücü boğuntusuna benzer bir şey olacaktır. Kendi başına büyüyen her şey, yasayla konulmuştan çok daha canlıdır. Ama enerjik memur kendi koyduğu düzenliliği, kendi kendine büyümenin apaçık düzensizliğine her zaman yeğleyecektir.

Yetkiye sahip olmak, yetki sevgisini doğurur. Yetkinin tek kanıtı, başkalarının yapmak istedikleri şeyleri engellemek olduğundan, bu çok tehlikeli bir dürtüdür. Demokrasinin temel kuramı, tek bir insanın elinde toplanan yetkinin yarattığı kötülüklerin yok edilmesi için, yetkinin bütün halka yayılmasıdır. Ama demokrasideki bu yayılma ancak seçmenlerin ortadaki sorunlara ilgi göstermesi karşısında etkilidir. Herhangi bir sorun kendilerini ilgilendirmedigi zaman, seçmenler yönetimi denetlemeye çalışmazlar ve gerçek yetki de böylece memurların eline geçer.

Bu nedenle, demokrasinin gerçek hedefleri devlet sosyalizmiyle ya da kamu denetimine bağımlı olmayan insanların eline büyük yetki veren herhangi bir düzenle gerçekleştirilemez. Parlamento aracılığıyla yaklaşık olarak dolaylı yoldan yapılan denetim düzeni bunun dışındadır.

İnsanın siyasal eylemlerinin yeniden gözden geçirilmesi sonunda, siyasal bakımdan etkili bir enerjiye sahip olanlar arasında yetki sevgisinin ekonomik kişisel çıkardan daha güçlü bir dürtü olduğu görülür.

Yetki sevgisi, harcayabileceklerinden çok paraları olan milyonerlerin dünya maliyesinin daha bü-

yük bir bölümünün denetimini elde edebilmek için daha büyük servetler peşinde koşmalarının başlıca nedenidir.

Yetki sevgisi, hiç kuşkusuz, pek çok politikacıya egemen olan bir dürtüdür. Bu, aynı zamanda, servet açısından kötü bir vurgun olarak kabul edilen savaşların da başlıca nedenidir. Bundan dolayı, yalnızca ekonomik dürtülere saldıran ve yetki toplanmasıyla ilgilenmeyen yeni bir ekonomik düzen dünyaya büyük bir yenilik getirmeyecektir. Devlet sosyalizmine kuşkuyla bakmayı gerektiren başlıca nedenlerden biri de budur.

III.

Yetki dağılımı sorunu, servet dağılımı sorunundan daha güç bir sorundur. Temsilci hükümet mekanizması en önemli konu olarak en yüksek yetki üzerinde durmakta ve daha yakın olan yönetim yetkisini savsaklamaktadır.

Yönetimi demokratlaştırmak için hemen hiçbir şey yapılmamıştır. Gelirlerinin, güvencelerinin ve toplumsal durumlarının etkisiyle hükümet memurları, okul sıralarından beri günlük arkadaşları olan zenginlerin tarafından olma eğilimi gösterirler. Zaten zenginlerden yana olsunlar ya da olmasınlar, yukarıda saydığımız nedenler yüzünden ilericilikten yana olma olasılıkları uzaktır. Hükümet memurları için geçerli olan, parlamento üyeleri için de geçerlidir. Aradaki fark, bu sonuncuların kendilerini bir seçmen kitlesine beğendirmek zorunda olmalarıdır. Bu ise, yöneten kadronun niteliklerine ikiyüzlülük eklemekten başka bir şey değildir. Bir seçmen, hele İngiliz seçmenin, içtenliksizliğe karşı kör olduğu acı bir gerçektir.

Çağdaş büyük demokrasilerdeki kötülüklerin

başlıca kaynaklarından biri de seçmenlerin, ortaya çıkan sorunların çoğuyla doğrudan ve gerçek ilgileri olmamasıdır. Welsh çocuklarının okullarda Welsh dilini kullanmalarına izin verilecek midir? Eğitim yetkililerinin arzularıyla Çingeneler göçebe yaşamını bırakacaklar mıdır? Madenciler sekiz saatlik işgününe bağlı kalacaklar mıdır? Bütün bunlar toplumun belirli kesimlerinin tutkulu ilgilerini çektiği halde, büyük çoğunluğu hiç ilgilendirmezler. Bu konularda kararlar sayıca çoğunluğun isteklerine göre verilecekse, azınlığın şiddetli istekleri, kayıtsız çoğunluğun pek küçük ve bilgisizce kaprisleriyle önlenecek demektir.

Azınlık, coğrafi bakımdan bir yere toplanmış ve belirli yerlerde seçimlere etki yapacak durumdaysa —Welsh'liler ve madenciler gibi— istediklerini elde etme şansları vardır. Ama dağınık ve siyasal açıdan zayıfsalar, çoğunluğun önyargıları karşısında bu bakımdan hiç şansları yoktur.

İrlandalılar gibi coğrafi bakımdan bir arada olsalar bile, kimi zaman çoğunluk üzerine bir düşmanlık duygusu, bir egemenlik güdüsü yarattıkları için istediklerini elde edemezler. Böyle bir durumda, bütün demokratik ilkelerin yadsınması olmaktadır.

Çoğunluğun zorbalığı çok gerçek bir tehlikedir. Çoğunluğun genel olarak haklı olduğunu düşünmek yanlıştır. Her yeni sorun ortaya çıktığında çoğunluk ilk önceleri yanlış yoldadır. Vergiler gibi devletin bir bütün halinde hareket etmesi gerektiği zamanlarda, çoğunluğun kararı herhalde bulunabi-

lecek en iyi çaredir. Ancak tek örnek bir karar gerektirmeyen pek çok sorun vardır. Bunlardan biri de din sorunudur.

Belirli bir asgari standart elde edildikten sonra eğitim de bunlardan biri olmalıdır. Anarşi yaratılmadan, çeşitli grupların farklı hareket olanağı varsa, buna izin verilmelidir. Böyle durumlarda geçmiş tarihi inceleyenler şunu göreceklerdir: Yeni temel sorunlar ortaya çıktığı zaman, önyargı ve alışkanlıkla yönünü kazanan çoğunluklar her zaman için yanlış bir tutum takınacaklardır.

İlerleme ancak azınlığın düşünceyi ve alışkanlıkları değiştirmesi sonunda yavaş yavaş oluşur. Çok eski sayılmayacak bir zamanda, yaşlı kadınların cadı olmadıklarını ve yakılmamaları gerektiğini söylemek çok büyük bir kötülük olarak kabul ediliyordu. Bu düşüncede olanlar zorbalıkla bastırılmış olsalardı, bugün bile bu ortaçağ artığı batıl inancın içinde olacaktık.

İşte bu nedenlerden dolayı, tek örnekliliğin gerekmediği yerlerde çoğunluğun kendi düşüncelerini zorlamaktan kaçınması en önemli nokta haline gelmektedir.

IV.

Sayılan bu kötülük ve tehlikelerin önlenme çaresi federal hükümetin ve hak geçişinin geniş ölçüde kabul edilmesidir. Galler ve İrlanda'da olduğu gibi ulusal bir bilinç olan her yerde, hiçbir dış etkiye kapılmadan bu bilincin bölgesel işlerde kendi başına karar vermesi sağlanmalıdır. Ama bölgesel grupların yönetimine değil de, belirli bir düşünce dizisini benimsemiş ticari grup ve örgütlerin yönetimine bırakılması gereken pek çok şey vardır. Doğuda insanlara inandıkları dine göre çeşitli yasalar uygulanır. İnançlarda çok büyük farklılıklar varsa, bir özgürlük belirtisi olarak böyle bir şey gereklidir.

Bazı durumlar ise özellikle coğrafidir: Örneğin gaz ve su, yollar, vergiler, ordular ve donanmalar böyledir. Bunlar, bir alanı temsil eden bir yetkili tarafından kararlaştırılacak konulardır. Bu alanın büyüklüğü, işin özüne olduğu kadar, topoğrafya ve duyguya da bağlıdır. Gaz ve su işleri küçük bir ala-

nı, yol daha büyüğünü gerektirir. Bir ordu ya da donanma için doyurucu olan bir alan ise ancak bütün dünyadır. Çünkü bunlardan azı savaşa engel olamayacaktır.

Ama ekonomik olsun, kişisel düşüncelerle ya-
kından ilgili olsun, pek çok sorunda gerçek hiç de
coğrafi değildir. Yukarıda anlattığımız nedenler
yüzünden demiryollarının iç yönetimi coğrafi dev-
letin elinde olmamalıdır. Sorumsuz kapitalistlerin
elinde ise hiç olmamalıdır.

Tek gerçek demokratik düzen, demiryollarının
iç yönetimini demiryollarında çalışanların eline bı-
rakacak düzendir. Bu kişiler bir genel yönetici ve
gerekirse bir de yöneticiler parlamentosunu seçer-
ler. Bütün ücret sorunları, çalışma koşulları, trenle-
rin işletilmesi, mal satın alma hep bu demiryolla-
rında çalışanlara karşı sorumlu olan kuruluşun
elinde olmalıdır.

Aynı şey diğer büyük işletmelerde de uygulan-
malıdır: Madencilik, demir ve çelik, pamuk gibi...
Bana kalırsa İngiliz sendikacılığı hem emeği hem
de sermayeyi, emeğin örgütlenmesiyle denk güç
haline getirilecek sürekli güçler olarak görmekte
yanılmıştır.

Bence bu, çok alçakgönüllü bir idealdir. Benim
bunun yerine yerleştirmek istediğim ideal, siyasal
alandaki olduğu gibi ekonomik alanda da, demokrasi
ve kendi kendini yönetme hakkının kazanılmasına
ilişkindir. Çalışan bir insanın devletin yönetiminde
söz sahibi olması gibi, demiryolunda çalışan bir in-
sanın da demiryolu yönetiminde söz sahibi olması

gerekir. İş inisiyatifinin işverenler elinde toplanması büyük bir kötülük olup, çalışanları kendilerinin ilgili bulundukları mesleklerin önemli sorunlarının yasal bir payına katılmaktan alıkoymaktadır.

Fransız sendikalistlerin, devlet sosyalizminden daha iyi bir çözüm yolu olarak işçi sendikalarının bağımsız olduğu bir düzeni ilk olarak ileri sürmüşlerdir. Ancak onların görüşlerine göre meslekler de, tıpkı şimdiki egemen devletler gibi bağımsız olacaklardı.

Böyle bir düzen, şimdiki uluslararası ilişkilerde olduğundan daha çok barış sağlayamaz. Herhangi bir insan topluluğunun ilişkilerinde ise, iç politika sorunlarını dış politika sorunlarından ayırmak gerekir. Siyasal bir varlık meydana getirecek kadar belirlenmiş her grup içişlerinde bağımsız olmalıdır. Ama bu, doğrudan doğruya dış dünyayla ilişkisi bulunan işlerde olmamalıdır. İki grup birbirleriyle olan ilişkileri bakımından bütünüyle bağımsızsa, açık ya da kapalı bir zora başvurmayı savacak hiçbir yol yoktur. Olanağı olan yerde, bir insan toplumunun dış dünyayla olan ilişkileri tarafsız bir yetkece denetlenmelidir.

İşte çeşitli meslekler arasındaki ilişkileri düzenlemek için burada devlet gereklidir. Bir mal üreten insanlar; çalışma saatleri, mesleklerinden gelen kazancın dağılımı ve diğer bütün iş yönetimi sorunları konusunda bütünüyle bağımsız olmalıdır. Ama ürettiklerinin fiyatı konusunda bağımsız olmamalıdır. Çünkü fiyat, bu insanların toplumun geri kalan bölümüyle olan ilişkileriyle ilgilidir. Eğer

fiyat konusunda sözde bir özgürlük olsaydı, sürekli bir çekişme olacak ve toplumun varlığı için çok önemli olan meslekler her zaman için haksız bir üstünlük elde edeceklerdi.

Güç, ekonomik alanda da, devletler arasındaki ilişkilerde olduğundan daha çok aranan bir şey değildir. En az zorlama ile en çok özgürlüğü sağlamak için gereken evrensel ilke şudur:

Her önemli siyasal grup içinde, özerklik ve gruplar arası ilişkiler konusunda karar verecek tarafsız bir yetke varlığı.

Hiç kuşkusuz, bu tarafsız yetke, eğer olanağı varsa, ilgili gruplardan daha geniş bir seçim çevresini temsil etmelidir. Uluslararası konularda tek uygun yetke, bütün uygar ulusları temsil eden bir yetke olmalıdır.

Bu tür yetkelerin yetkilerinin gereksiz genişlemesini önlemek için, özerk grupların özgürlükleri konusunda çok kıskanç olmaları ve bağımsızlıklarına karşı yapılacak müdahalelerle siyasal yollardan tepki göstermeye hazır bulunmaları çok istenen ve gerekli olan bir şeydir.

Kendi memurlarının yalnız gruplarına karşı sorumlu olduğu gruplar düzeniyle devlet sosyalizmi bağdaşamaz. Bunun sonucunda da, bir grubun iç işlerini, o gruba karşı sorumlu olmayan ya da grubun özel gereksinimlerinin bilincine varmamış insanların denetimine bırakır. Bu da, girişimciliği ortadan kaldırır ve zorbalığın kapılarını açar. Bu tehlikeler, yağmacılık dışında herhangi belirli bir amaç için toplanmış insan grubuyla önlenebilir. Bu

insanlar amaçlarına ulaşmak için gereken kendi kendini yönetim hakkını merkezi hükümetten isteyebilirler. Çeşitli mezheplerin kiliseleri bunun bir örneğidir. Bunların özerklikleri yüzyıllarca süren savaşlar sonunda elde edilmiştir.

Ekonomik alanda da aynı sonucu elde etmek için bundan çok daha hafif bir çabanın gerekeceği umut edilmektedir.

Karşılaşılabilecek güçlükler ne olursa olsun, her durumda özgürlüğün önemine inanmaktayım.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

**KİŞİSEL ÖZGÜRLÜK
VE
KAMU DENETİMİ**

I.

T OPLUM, yasalar olmadan var olmadığı gibi, yenilikçi kişilerin girişimciliğinden başka bir yolla da ilerleyemez. Buna karşın yasalar yenilik getirenlere karşı her zaman düşman, yenilikçiler de hemen her zaman bir dereceye kadar anarşisttirler. Akıllarını barbarlığa dönüş korkusu kaplamış kişiler yasaların önemini belirtecekler, uygarlık yolunda bir ilerleme umuduyla canlananlar ise kişisel girişimin gerektiği bilincinde olacaklardır. Bu her iki tutum da gereklidir. Akla uygun olan, yararlı olduğu yerlerde her ikisinin de serbestçe hareket etmesine izin verilmesidir. Ama yasa ve düzen yönünden olanlar, gelenekler ve *status quo*'yu koruma güdüsüyle desteklendiklerinden, tutumları için mantıklı bir savunma yolu aramazlar. Var olma ve çalışma yollarında güçlülere uğrayanlar hep yenilikçilerdir. Her yeni kuşak, güçlüğün geçmiş kuşağa özgü bir şey olduğunu düşünür, ama her kuşak *geçmiş* yeni-

liklere ancak katlanır. Kendi günündeki yenilikler, sanki katlanma ilkesi diye bir şey hiç var olmamış gibi, yine aynı güçlüklerle sürüklenir.

Westermarck'ın dediğine göre, "İlkel toplum-
larda gelenekler yalnızca ahlâk kuralları olmakla kalmayıp aynı zamanda akla gelmiş olan tek ahlâk kuralıydı." Vahşi insan, Hegel'in hiçbir insanın özel bir vicdanı olmaması gerektiği ilkesine tam olarak uyar. Tinnevelly Shanar'lar konusunda şu cümle tipik bir örnek olarak gösterilebilir: "Bunla-
rın aralarındaki tek tek kişiler, çok seyrek olarak yeni bir düşünceye sahip olur ya da yeni bir yol iz-
lerler. Kötülük yapmak için de, iyilik yapmak için de kitlenin arkasından giderler. Sürü halinde düşü-
nürler."

Komşularının, düşündüklerinden ve yaptıkla-
rından farklı en küçük bir şey bile düşünmemiş ve yapmamış olan insanlar, kendileriyle vahşiler ara-
sındaki ayrılıktan dolayı kendilerini överler. Oysa gerçek bir yenilik yapmaya kalkışmış olan herkes, tanıdıkları insanları Tinnevelly Shanar'lardan çok farklı olmadıklarını düşünmekten kendisini alıko-
yamayacaktır.

Sosyalizmin etkisi altında son yıllarda en ileri-
ci düşünce bile kişisel özgürlüğe düşman olmuştur. Özgürlük deyince, reformcuların zihninde, *laissez-
faire*, Manchester Okulu, kadın ve çocukların sö-
mürülmeleri çağrışımları uyanmaktadır. Bütün bunlar kötüydüler ve devlet müdahalesi gerektir-
mişlerdi. Gerçekte de, hâlâ yaşayan aynı tür kötü-
lükleri ortadan kaldırmak için geniş bir devlet mü-

dahalesine gereksinim vardır. Hem dağıtım hem de üretim koşulları konusundan toplumun ekonomik yaşamını ilgilendiren her şeyde gereken, daha az değil, tersine daha çok bir kamu denetlemesidir. Ama ne kadar çok, işte onu bilmiyorum.

Yasa ve düzenin acele olarak anarşi yerine geçirilmesinin geçerli olduğu diğer bir yön de, uluslararası ilişkilerdir. Bugün her egemen devletin yalnızca savaş yaptırımına bağımlı, tam bir kişisel özgürlüğü vardır. Eğer günün birinde savaş ortadan kaldırılacaksa, bu kişisel özgürlüğün dış ilişkileri bakımından kısıtlanması gerekecektir.

Ama maddi malların mülkiyetinin alanı dışına çıktığımızda, kamu denetlemesi lehinde olan görüşlerin bütünüyle ortadan yok olduğunu görüyoruz.

Din, devletin karışmaması gereken bir konu olarak tanınmaktadır. Bir insanın Hristiyan, Müslüman ya da Musevi olması, yasalara saygı gösterdiği sürece kamuoyunu ilgilendirmez. Yasalar da, çeşitli dinlerden olanların saygı gösterebilecekleri gibi yapılmalıdır. Ama burada bile bir sınır vardır. İnsanın kurban edildiği bir dine hiçbir uygar devlet rıza gösteremez. Örneğin Hindistan'da yaygın olan ve bir kadının ölen kocasıyla diri diri yakılmasını öngören geleneği İngilizler yasaklamışlardır. Oysa İngilizlerin, yerli dinsel geleneklere karışmama konusunda kesin bir ilkeleri vardır. Belki de bunu yasaklamakla bir yanlışlık yapmış oluyorlardı. Ama onların yerine hangi Avrupalı olsa aynı şeyi yapacaktı. Dinsel özgürlük lehine ne kuram koyarsak

koyalım, böyle geleneklerin sona erdirilmesi gerektiğinden kuşku duyamayız.

Buna benzer durumlarda, özgürlüğe karşı müdahale, daha yüksek bir uygarlık tarafından zorla yapılmaktadır. Ancak bundan daha yaygın ve daha ilginç olan diğer bir örnek de, bağımsız bir devletin, daha uygar inanç ve kuruluşlara gitmekte olan kişilerin gelenekleri lehine olan müdahalesidir.

Westermarck'a göre, "Çin'de, Khai Muh bölgesinde en büyük oğlu öldürmek ve canlı canlı yemek bir gelenektir. İngiliz Kolombiya'sında ilk çocuk güneşe kurban edilirdi. Florida Kızılderilileri, ilk doğan çocuklarını reislerine kurban ederlerdi."

Bu örnekler sayfalarca uzatılabilir.

Bizim kendi aramızda bunlara benzer şeyler yoktur. Florida'da ilk doğan çocuğa reisin ve ülkenin kendisine gereksinimi olduğunun söylenmesi yalnızca bir yanılgıydı. Bizim aramızda ise böyle yanılgılara düşülmez. Ama bu inançların nasıl kendi kendilerine ölüp gittiklerinin incelenmesi çok ilginçtir.

Örneğin, Khai Muh gibi bir yerde, bir dış zorlamayı düşünmek olanaksızdır. Ana-baba sevgisinin etkisiyle birtakım ana-babaların en büyük oğullarını öldürmezlerse, güneşin gerçekten kızıp kızmayacağından kuşkuya düştükleri düşünülebilir. Böyle bir uslamlama, ürüne zararlı olduğu gerekçesiyle çok tehlikeliydi. Bu düşünce, kuşaklar boyunca bir avuç tuhaf düşünceli tarafından saklı tutulmuş olabilir. Sonunda birkaç ana-baba, ya kaçarak ya da saklayarak çocuklarını kurban edilmekten kurtarmış olabilirler.

Bu insanlara, kamu ruhu eksik, özel zevkleri için toplumu tehlikeye atmaktan kaçınmayan insanlar olarak bakılır. Ama yavaş yavaş, devletin durumunun bozulmadığı ve ürünün eski yıllara oranla kötüleşmediği görülmeye başlanmıştır.

Daha sonraları bir çocuk kendisini tanıma ya da reis tarafından seçilmiş ulusal önemi olan bir işe adarsa, kurban edilmiş olarak kabul edilebileceği inancı yerleşmiş olabilir. Çocuğun kendi arzu ve yeteneklerini bildiği yaşa gelince istediği işi seçmesine izin verilene kadar yine yüzlerce yıl geçer. Bu zaman süresinde de, çocukların ancak tanrısal takdir sonucunda ve ancak devlete olan hayali bir görev gölgesi altında yaşayabilecekleri öğretilir.

Çocuğunu kurban etmenin yararsızlığına ilk inanan o ana-babanın durumu, kişisel özgürlüğü kamu denetimine göre düzenleme sırasında ortaya çıkan bütün güçlükleri göstermektedir. Kurban edilmenin toplum yararına olduğuna inanan yetkililer, bunda ısrar etmek zorundaydılar. Bunun yararsızlığına inanan ana-baba ise, çocuklarını kurtarmak için ellerinden gelen her şeyi yapacaklardı. Bu durum karşısında her ikisinin de tutumu ne olacaktır şu halde?

Kuşkucu ana-babanın görevi açıktır: Olası her yola başvurarak çocuğunu kurtarmak, sürekli olarak kurban edilmenin aleyhinde konuşmak ve kendisinden beklenenden kaçındığı için yasaların vereceği her cezaya sabırla katlanmak.

Ancak yetkililerin görevleri bu kadar açık ve seçik değildir. İlk doğan çocuğun kurban edilmesi

düşüncesine katı olarak bağlı oldukları sürece, bu inancı baltalamak isteyen herkesi mahkûm etmek zorundadırlar. Ama eğer vicdanlıysalar, karşı tarafın iddialarını dinleyecekler ve önceden, bu iddiaların *doğru olabileceğini* kabul etmeye hazır olacaklardır. Kendi yüreklerini inceden inceye araştıracaklar ve çocuklardan nefretin ya da zalimlik zevkinin, inançlarıyla bir ilişkisi olup olmadığını saptayacaklardır. Khai Muh'un geçmişinde, şimdi artık yanlış olduğuna inandıkları ve zamanında aksisi düşüncede olanların ölüme mahkûm edildikleri sayısız inanç örnekleri olduğunu anımsayacaklardır.

Sonunda da, geleneksel yanılgıların yaygın olmasına karşılık, yeni inançların yerine geçtiklerinden çok daha gerçeğe yakın olmadıkları taktirde, çok seyrek olarak kabul göreceğini düşüneceklerdir. Yeni inancın ya bir ilerleme olduğu ya da zarsız olacak kadar yayılamayacağı sonucuna varacaklardır. Bütün bu düşünceler kendilerini, cezaya başvurmadan önce düşünmeye zorlayacaktır.

II.

Geçmiş zamanların ve uygar olmayan ırkların incelenmesi, ulusların ve kabilelerin geleneksel inançlarının hemen bütünüyle yanlış olduğunu göstermektedir. Gerçi çağımızın ve ulusumuzun inançlarından kendimizi tam olarak yoksun kılmak güçtür. Ama bu konuda belirli bir kuşkuyu elde etmek hiç de o kadar güç değildir.

Eğer inançları doğru olmuş olsaydı, insanları kazığa bağlayıp yakan Engizisyoncu gerçek insanlık uğruna çalışıyor sayılabilirdi. Ama herhangi bir noktada yanlışlığa düştüğünde, o zaman bütünüyle gereksiz bir zalimlikte bulunuyordu.

Buna benzer konularda geçerli olan kural şudur:

İnançların tam olarak gerçek olduğu bilinmiyorsa, tehlikeli sonuçlar doğuracak hareketlere gidecek kadar geleneksel inançlara güvenme!

Bir İngiliz, "Britanya denizlerin hâkimidir," ya da bir Alman "*Deutschland über Alles* —Almanya her şeyin üstünde" diyemedikçe, bu insanlara göre

dünya berbat bir yer olacaktır. Bu inançların hatırı için bütün Avrupa uygarlığını yok etmeye hazırdır bunlar. Eğer inançları yanlışsa, davranışları gerçekten üzüntü vericidir.

Bu incelemelerden çıkan bir gerçek de, düşüncenin ve onun belirlenmesinin yoluna, hele bir gerçeğin söylenmesinin yoluna hiçbir engel konmaması gerektiğidir. Bu, uygar ülkelerin uygulamasında bütünüyle gerçekleşmesine karşın, özgürlükçü düşünürler arasında bir zamanlar ortak bir buluşma alanıydı. Ama bu yine de, son zamanlarda, bütün Avrupa'da, insanların uğruna cezaevine girmek ya da açlıktan ölmek zorunda kaldıkları tehlikeli bir çelişki haline gelmiştir. İşte bu nedenle, bunu yeniden açıklamanın bir değeri vardır. Bunun nedenleri o kadar açık ve seçiktir ki, evrensel olarak ihmal edilmiş olmasalardı, yinelemekten utanırdım. Ancak gerçek dünyada bunları yinelemek artık çok gerekli olmuştur.

Tam gerçeği bilmenin insanlara vergi olmamasına karşın, buna doğru adım adım yaklaşmak da olanaksız değildir. Belirli bir toplumda, belirli bir zamanda genel ilgi uyandıran her konuda, konuya özel bir ilgi göstermeyen herkesin kapmaca bir düşüncesi vardır. Bu kapmaca düşüncenin eleştirisi birtakım nedenler yüzünden düşmanlıklar doğurur.

Bunların en önemlisi toplum geleneklerine bağlılık güdüsüdür. Bu, bütün sürü halinde gezen hayvanlarda bulunan ve bunları sürüden ayrılma eğilimi gösteren üyesini öldürmeye yönelten duygudur.

Bundan sonra gelen diğ er önemli bir duygu da, yaşamımızı düzenlemeye alıştığımız inançlar konusundaki kuşkunun yarattığı güvensizlik duygusudur. Berkeley'in felsefesini sıradan bir insana anlatmaya çalışan herkes, bu duygunun yarattığı hiddeti görecektir. Sıradan bir insanın Berkeley'in felsefesini duyduğu zaman hissettiği ilk şey, hiçbir şeyin somut olmadığı, bir iskemleye oturabilmenin, döşemenin bizi taşıyabileceğini düşünmenin aptalca bir şey olduğu konusundaki kuşkudur. Bu kuşku rahatsız edici olduğundan, bütün felsefeyi saçma olarak kabul edenler dışındakiler için bu, huzursuzluk yaratıcı olacaktır.

İşte aşağı yukarı buna benzer bir biçimde, tartışmadan kabul edilen her şeyin eleştirisi, o sağlam döşeme üzerinde bulunma duygusunu ortadan kaldırır ve şaşkın bir korku durumu yaratır.

İnsanların yeni düşüncelerden nefret etmelerinin üçüncü bir nedeni de, eski inançlarda yerleşmiş bulunan çıkarlardır. Kilisenin bilime karşı açtığı büyük savaş en çok bu nedene dayandırılabilir. Geçmişteki sosyalizm bütünüyle bu nedene bağlanabilir. Ama her yerde ekonomik nedenler arayanlar gibi, yeni düşüncelere duyulan öfkenin temel kaynağının kazanılmış haklar olduğunu kabul etmek yanlıştır. Durum böyle olsaydı, düşün alanında ilerleme şimdikinden çok daha hızlı olacaktı.

Geleneklere bağlılık duygusu, güvensizlikten korkma ve kazanılmış haklar, hep birlikte yeni bir düşüncenin kabul edilmesine karşı çıkmaktadırlar. Yeni bir düşünce bulmaksa, bunu kabul ettirmek-

ten daha güçtür. Pek çok insan gerçekten özgün bir buluşta bulunmadan koskoca bir ömür harcarlar.

Bütün bu güçlükler, göz önüne alındığında, herhangi bir toplumun herhangi bir zamanda, çelişen düşünceler çokluğundan kesinkes zarar görmesi olanağı yoktur. Hele buna, yaşam koşullarının sürekli değişim halinde olduğu çağdaş, uygar toplumda, daha az olanak vardır.

Şu halde, yeni inançların belirlenmesini ve bunları destekleyecek bilginin yayılmasını teşvik için bir çaba harcanmalıdır. Ama durum bunun tam tersidir. Çocuktan başlayarak, insanların akıllarını geleneğe uygun bir duruma sokmak ve kısırlaştırmak için her şey yapılmaktadır. Bir yanlışlık sonunda bir düş kıvılcımı kalmışsa, bunun talihsiz sahibi akli başında olmayan, tehlikeli; barış zamanında nefrete, savaş zamanında ise deliğe tıkmaya ya da hain diye öldürülmeye lâyık bir insan olarak kabul edilmektedir.

Ama yine geçmişteki bu adamlar insanlığın kurtarıcıları olarak bilinmekte ve öldükten sonra da onurlara gömülmektedirler.

Düşünce ilkesi bütünüyle kamusal denetime uygun değildir. Başkalarının inançlarını bilen herkes olanaklar elverdiğince özgür olmalıdır. Çocukların eğitim görmesinde ısrar eden devlet haklıdır. Ama bu eğitimi birörnek bir plan çerçevesinde zorlamakta haklı değildir. Eğitim ve genel olarak düşün yaşamı, kişisel girişimciliğin en gerekli olduğu alanlardan biridir. Devletin görevi herhangi bir eğitim biçiminin gerektiği konusunda başlamalı ve bitmelidir.

Bu eğitim de, eğer olanağı varsa, hükümet memurlarının önyargılarına uyan biçimde değil de, düşünce kişiselliğini yükselten biçimde olmalıdır.

III.

Uygulanabilir ahlâk sorunları ortaya basit düşünce sorunlarından daha güç sorunlar çıkarır. Katiller, cinayet işlemenin kendilerinin görevi olduğuna gerçekten inanırlar. Ancak hükümet buna razı gelemmez. Vicdanlarına uymadığı için savaşa katılmayan kişiler haklıdır, ama hükümet bunu da kabul edemez. Öldürmek ancak devlete ait bir ayrıcalık olduğu gibi, bunu izin verilmeden yapmak da suçtur, izin verildiğinde yapmamak da.

Çok büyük çapta olmadıkça, ya da yapan çok zengin değilse, aynı kural hırsızlık için de geçerlidir. Katiller ve hırsızlar, komşularıyla olan ilişkilerinde zor kullanan kişilerdir. Şu halde, az rastlanan durumlar dışında, zorlamanın, özel olarak kullanımının yasak edilmesi gerektiği kuralını koyabiliriz. Ama bu ilke insanların (eğer durumu haksız görüyorlarsa) devlet istediği zaman zor kullanmalarını haklı kılamaz. Savaşa katılmayanların cezalandırılmaları, kişisel özgürlüğün kendi yasal çerçevesi içinde açık ve seçik ihlâli olarak görülmektedir.

Devletin belirli birtakım cinsel uygunsuzlukları cezalandırma hakkının olduğu genel olarak kabul edilmektedir. Çok evlilik kurumuna da, Mormonlar tarafından arzulanan bir kurum olarak inanıldığından kimse kuşku duyamaz. Ama buna karşın Birleşik Devletler çok evliliği resmen tanımamıştır. Aynı durum diğer Hristiyan ülkelerde de olsa, hiç kuşkusuz aynı tutumla karşılaşılacaktı. Ama ben yine de bu yasaklamanın akla uygun bir şey olduğuna inanmıyorum. Çok evlilik dünyanın pek çok yerinde yasalarca tanınmıştır. Ama genel olarak kabile reislerinden ve şeyhlerden başka bunu uygulayan yoktur.

Eğer bu, Avrupalıların düşündüğü gibi, arzu edilmeyen bir gelenek olsaydı, birkaç önemli kişi dışında Mormonların bu geleneklerini bırakmaları beklenirdi. Yok eğer başarılı bir denemeyse, dünya şimdi elinde olmayan bir bilgiyi edinmiş olurdu. Bana kalırsa, bu gibi durumlarda yasalar ancak zarar gören bir kişinin, o işte rızası olmadığı zaman karışmalıdır.

İrki ıslah etmek isteyenler ne derlerse desinler, kadın ve erkeklerin devlet tarafından seçilmiş karı ve kocaları almaya razı olmayacakları kuşkusuzdur. Bu konuda kamuoyunun haklı olduğu söylenebilir. Bu, insanların seçimlerinin daha doğru olduğundan değil, ama kendilerinin seçeceği bir kişiyle evlenmenin, zorla evlenmeden daha iyi olacağındandır. Evlenme için geçerli olan bir şey, bir meslek için de geçerli olmalıdır. Kimi insanın belirli bir isteği yoksa da, diğer bir kısım insan kimi mes-

leği diğerlerine yeğ tutar. Bu insanlar kendi seştikleri dallarda ilerlerseler, çok daha yararlı birer yurttaş olurlar.

Belirli bir iş yapması gerektiği kanısında olan insanın durumu gariptir ve hiç de yaygın değildir. Ama çok önemli kişileri içine alması bakımından önemlidir de.

Jan Dark ve *Florence Nightingale* bu biçim bir duyguya boyun eğerek bütün gelenekleri yıkmışlardır. *Mazzini* gibi reformcular ve halk tarafından tutulmayan davaların diğer savunucuları da bu sınıfa girerler. Pek çok bilimadamı da bu sınıftandır. Bu durumlarda kişisel inanç en büyük saygıya lâyıktır. Hatta bunun işin gözle açıkça görünen bir engel olmasa bile...

Gdye boyun eğme pek az zarar getirebilmesine karşılık, yararları çok büyüktür. Asıl güçlük bu gdleri buna eř belirtiler gösteren isteklerden ayırabilmektir. Pek çok genç belirli bir kitap yazma konusunda bir gdleri olmadığı halde yazar olmak isterler ya da belirli bir resim yaratma gdleri olmadan ressam olmaya kalkışırılar. Oysa genel olarak küçük bir deneme gerçek ve taklit gdler arasındaki farkı gösterecektir.

Gerçek güdüyü baltalamak yerine, taklit bir güdüye bir süre katlanmak daha az zararlıdır. Buna karşın, anarşik ve mantıksız göründüğü işin, insanın gerçek güdüyü baltalama eğilimi hemen her zaman işin vardır.

nl kişiler işin gerçek olan şey, daha az olmak koşuluyla, yaşam gücüne sahip olan her insan

için de geçerlidir. Herhangi bir etkinliğe yönelen ve gençlikte pek belirli olmadığı halde sonraları eğitim ve fırsatların etkisiyle daha kesin olarak beliren bir güdü vardır. Doğrudan doğruya bir etkinliğe yönelen güdünün, o etkinliğin beklenen sonuçlarının istenmesinden ayırt edilmesi gerekir.

Genç bir insan, başarıya yönelten etkinliklere karşı büyük bir güdü duymadığı halde, büyük bir başarının ödülleri isteyebilir. Ama gerçekten başarıya ulaşanlar, ödülleri isteseler bile, huyları gereği, tutkularını gerçekleştirmek için belirli bir iş seçme eğilimindedirler.

Sanatçı güdüsünün insan ve genellikle dünya için sonsuz bir değeri vardır. İnsanın kendinde ve başkalarında bu güdüye saygılı olması, iyi yaşamın onda dokuzunu oluşturur. Bu, pek çok insanda pek zayıf ve kolaylıkla yok edilebilen bir şeydir. Anababa ve öğretmenler buna düşmandırlar. Ekonomik düzenimiz de bunun son belirtilerini gençlerden siler süpürür.

Bunun sonucunda da, insanlar kişiliklerini ya da hakları olan onurlarını yitirirler. Makineden çıkmış gibi tek örnek, evcil, bürokratlar ya da başçavuşlar bakımından yönetimleri kolay, hiçbir şeyleri kaybolmadan istatistiklere sokulacak varlıklar olurlar. Özgürlük yokluğu sonunda çıkan temel kötülük budur. Yine bu, nüfus arttıkça ve örgütlenme mekanizması gittikçe daha etkin bir biçimde işledikçe daha da şiddetlenip artacak bir kötülüktür.

İnsanların istedikleri şeyler çok çeşitlidir: Hayranlık duymak, sevgi, yetki, güvenlik, rahatlık,

enerji harcayacak bir yer bunların en olağanlarıdır. Ama bu soyutlamalar iki insan arasındaki ayrılığı ortaya koyamaz. Hayvanat bahçesine her gittiğimde bir leyleğin bütün hareketlerinde bir uyumluluk olduğuna ve bunun bir devekuşu ya da papağanınkilere benzemediğine dikkat ederim. Bu ortak niteliğin ne olduğunu sözle anlatmak olanaksızdır. Ama biz yine de, bir hayvanın yaptığı davranışların, bir hayvandan bekleyebileceğimiz davranışlar olduğunu söylebiliriz. Bu tanımlanamayan nitelik hayvanın kişiliğini belirtir ve onun davranışlarını seyrettiğimizde bize bir haz duygusu verir.

Ekonomik açıdan ya da hükümet mekanizması tarafından ezilmemiş olması şartıyla bir insanda da, aynı cinsten bir kişilik, o olmadan bir erkek ya da kadının fazla bir önem kazanamayacağı ya da insanlara özgü o onur duygusunu duyamayacağı bir nitelik vardır. İşte, ister yazar olsun, ister ressam olsun, sanatçının sevdiği, bu ayırıcı niteliktir. Sanatçı ya da hangi yoldan olursa olsun yaratıcı olan insanda bu nitelik diğerlerinden daha çoktur.

Bu niteliği isteyerek ya da kazara ezen bir toplum, kısa bir süre içinde bütün canlılığını yitirir; var olmasında hiçbir amaç olmadan, hiçbir ilerleme umudu bulunmadan geleneksel yaşama döner.

Kişiliği yaratan güdüyü korumak ve güçlendirmek, bütün siyasal kuruluşların ilk ve en önemli amacı olmalıdır.

IV.

Şimdi kişisel özgürlük ve kamu denetimi konusunda birtakım genel ilkelere gelmiş bulunuyoruz.

İnsan güdülerinin büyük bölümü iki sınıfa ayrılabilir: Mülkiyete ilişkin olanlar ve yapıcı ya da yaratıcı olanlar. Toplumsal kuruluşlar güdülerin giysileridir; kabaca, içlerinde bulunan güdülere göre sınıflandırılırlar.

Mülk, mülkiyetin doğrudan doğruya belirlenmesidir. Sanat ve bilim de yaratıcılığın doğrudan doğruya belirleniş biçimlerindendir. Mülkiyet ya savunucudur ya da saldırgan. Ya hırsıza karşı korunmak ister ya da o andaki sahibinden alınmak. Her iki durumda da mülkiyetin özünde başkalarına karşı düşmanlık bulunmaktadır. Savunucu mülkiyetin her zaman haklı, saldırgan mülkiyetin de her zaman haksız olduğunu düşünmek yanlıştır. *Status quo*'da büyük bir adaletsizlik olduğu zaman bunun tam tersi olabilir ve olağan olarak her ikisi de haklı görünmezler.

Mülkiyet, kişilerin etkinliklerine devlet müda-

halesini gerektirir. Bazı mallar zorbalıkla alınıp elde tutulabilir, bazıları da tutulamaz. Romalıların Sabine'lerin kadınlarını aldıkları gibi, bir kadın da zorbalıkla elde edilebildiği halde, onun sevgisi bu yolla elde edilemez.

Mülkiyet güdöleri güçlü olanlar yalnızca zorbalıkla alınan mallara karşı bir eğilim gösterirler. Bütün maddi mallar bu sınıfa girer. Eğer sınırlanmamış olsaydı, bu mallarda özgürlük, güçlüleri zengin, zayıfları da yoksul yapardı.

Kapitalist bir toplumda, yasaların yüklediği bir kısım kısıtlamaların da yardımıyla bu, kurnaz insanları zengin, namusluları ise yoksul yapmaktadır. Çünkü devletin gücü, haklı ve mantıksal bir ilkeye uygun olarak değil de, açıklanması yalnızca tarihsel olan birtakım geleneksel kurallara dayanarak insanların emrine verilmiştir.

Sınırsız özgürlük, mülkiyette ve zor kullanmanın söz konusu olduğu her şeyde anarşi ve adaletsizlik doğurur. Öldürme özgürlüğü, soyma özgürlüğü, hak yeme özgürlüğü artık kişilerin elinde değildir. Bunlar artık büyük devletlerin elindedir; yurtseverlik adına bu devletler tarafından kullanılmaktadır.

Bir mahkemenin haklı bulduğu ani oluşan durumlar dışında, ne kişilerin, ne de devletlerin kendi isteklerine dayanarak zor kullanabilme özgürlüklerinin olmaması gerekir. Bunun nedeni, bir insanın diğeri üzerinde zor kullanmasının her iki taraf için de kötü olduğu ve ancak çok büyük bir iyilikle sonuçlandığı taktirde katlanılabilir olmasıdır. Yeryü-

zünde kullanılan zorun miktarını azaltmak için bir kamu yetkesi, başlıca görevi zorun özel kullanımını bastırmak olan karşı konmaz bir güç sahibi bir varlık olması gereklidir.

İlgili taraflardan biri, ya da bunların arkadaşları ya da yordakçıları tarafından kullanıldığı taktirde, zorun *özel* olduğu söylenir. Kamu yararına yapılan bir kuralı uygulayan tarafsız kamu yetkesinin kullanıldığı zor, özel değildir.

İçinde bulunduğumuz mülkiyet rejimi, zorun özel kullanımını kısıtlamak için pek az bir şey yapmaktadır. Örneğin, bir insan bir toprak parçasına sahipse, burasını izinsiz kullananlara karşı zor kullanabilir. Ama diğerleri ona karşı zor kullanamazlar. Toprağın ekilip biçilmesi için izinsiz kullanıma karşı bir sınırlama olması gerektiği açıktır. Ama bu yetkiler bir kişiye verilirse, devlet de, onun kamu yararına yetenden daha çok toprağa sahip olmamasına ve toprağın ürünlerinin, o insana düşen payın emeğinin karşılığından daha fazlası olmamasına dikkat etmelidir.

Bu sonuca varabilmenin tek yolu, herhalde devletin toprağa sahip olmasıdır. Şu anda toprak ve sermaye sahipleri, ekonomik baskı yaparak, mülkiyet sahibi olmayanlara karşı zor kullanmaktadırlar. Bu zor, yasalarla onaylandığı halde, yoksulların zenginlere karşı kullandıkları zor, yasadışı olarak kabul edilmektedir. Bu durum haksızdır ve özel zorun kullanımını gerektiği kadarınca azaltmamaktadır.

Özgürlük açısından, bütün mülkiyet güdülleri

ve ortaya çıkardığı zor kullanımı, adaletten çok tarafsız bir kamu yetkesi tarafından denetlenmelidir. Bir ulus içinde bu kamu yetkesi kuşkusuz devlet olacaktır. Uluslararası ilişkilerde, şimdiki anarşinin sona erdirilmesi isteniyorsa, bunun uluslararası bir parlamento olması gerekecektir.

Ancak insanların mülkiyet güdülerinin kamuca denetlenmesinde temel öge, hem özel zorun yasaklanması, hem de yaratıcı güdülerin özgürlüğe kavuşturulmasıyla sürekli olarak özgürlüğün artırılması olmalıdır. Kamu denetiminin yarardan çok zarar vermesi istenmiyorsa, bu, özel zor kullanımıyla ilgili olmayan her yerde özel girişimciliğe tam ve en yüksek özgürlüğü verecek biçimde uygulanmalıdır. Bu bakımdan hükümetler tam bir başarısızlığa uğramışlardır; bunların düzelmeye doğru gittiklerini gösterecek bir belirtiye de rastlanılmamaktadır.

Yaratıcı güdüler, mülkiyet güdülerinin tersine, bir insanın kazancının diğerinin kaybı olmaması sonucunu doğururlar. Bilimsel bir buluşta bulunan, ya da şiir yazan bir insan, kendisini olduğu kadar başkalarını da zenginleştiriyor demektir. Bilgide ya da iyiniyette bir artış, yalnızca bunların sahibine değil, bunlardan yararlananlara da kazanç sağlar. Yaşamamanın zevkini duyanlar, kendilerine olduğu kadar başkalarına da mutluluk kaynağıdırlar. Birinin kazancı herkesin kazancı olduğu için, bu konularda bir dağıtım adaleti ilkesi uygulanamaz. Bu nedenlerden dolayı, insan etkinliğinin yaratıcı payı kendiliğinden olmalı ve yaşam dolu olabilmesi için

de olanaklar elverdiği ölçüde kamu denetiminden uzak kalabilmelidir. Kişisel yaşamın bu bölümünde devletin rolü ancak olanak ve fırsatları yaratma konusunda elinden gelen her şeyi yapmak olmalıdır.

Her yaşamın bir bölümü toplum, bir bölümü de kişisel girişimcilik tarafından yönetilir. Kişisel girişimcilik tarafından yönetilen bölüm, dâhi ve yaratıcı düşünürler gibi en önemli kişilerde en büyük olan bölümdür. Bu bölüm ancak yağmacı olduğu zaman kısıtlanmalıdır. Yoksa bunu büyük ve canlı tutmak için her şey yapılmalıdır. Eğitimin amacı bütün insanları aynı biçimde düşündürmek değil, her birini kendi kişiliğini en iyi ortaya koyacak biçimde yetiştirmektir.

Bir geçim yolu seçmek zorunda kaldıkları zaman gençler kendilerine en çekici gelenini seçebilmelidir. Para getiren bir meslek kendilerine çekici gelmiyorsa, az bir kazanç karşılığında az çalışmakta serbest bırakılmalıdır, boş zamanlarını istedikleri gibi değerlendirebilmelidir. Düşünce özgürlüğüne ya da bilgi yayılmasına konmak istenen bütün kısıtlamalar hiç kuşkusuz bütünüyle kaldırılmalıdır.

Gerek siyasal, gerekse ekonomik büyük örgütler çağdaş dünyanın belirtici niteliklerindendir. Bu örgütlerin çok büyük yetkileri vardır. Bu yetkilerini genellikle düşünce ve eylem özgünlüğünü yok etmek için kullanırlar. Oysa bunlar, anarşi ve şiddetli çatışma doğurmadan, bunlara en geniş yayılma alanlarını vermelidir.

Kamu denetlemesinin yasal hedeflerinden olan mülkiyet ve zor kullanımı dışında insan yaşamının

herhangi bir bölümü denetlenmemelidir. Denetlenmenin büyük bir kısmı kişilerin ve küçük grupların eline bırakılmalıdır. Eğer bu yapılamazsa, bu dev örgütlerin başındaki insanlar, aşırı yetkiye alışmaktan dolayı zorbalık eğilimi gösterecekler ve zamanı gelince kişisel girişimciliği ezecek yollara başvurmalarıdır.

Çağdaş dünyanın karşısına çıkan başlıca sorun, kişisel girişimcilik ile örgütlerin sayıları ve genişlemelerindeki artışı bağdaştırabilmektir. Bu çözümlenmedikçe, kişiler yaşam ve canlılıklarını yitirecekler, üzerlerine yüklenen koşullara giderek daha fazla uymak zorunda kalacaklardır.

Böyle insanlardan oluşan bir toplum da ne ilerici olabilir ne de dünyanın akıl ve ruhsal mülkiyetine bir katkıda bulunabilir. Bunları ancak kişisel girişimciliğin ve özgürlüğün özendirilmesi sağlayabilir. İnsanın yasal alanına müdahale eden yetkiye direnç gösterenler, topluma bir hizmette bulunmaktadırlar. Toplumun buna verdiği değerin az olması önemli değildir. Geçmişe kıyasla bu, bugün artık evrensel bir kabul görmektedir. Ancak ne olursa olsun bu, şimdi için olduğu gibi, gelecek bakımından da geçerlidir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

**ULUSAL BAĞIMSIZLIK
VE
ENTERNASYONALİZM**

TEK bir devlet içindeki gruplar arasındaki ilişkiler gibi, devletler arasındaki ilişkilerde de istenen şey, içişlerde bağımsızlık, dışişlerde de özel güçten çok, yasaların uygulanmasıdır. Ama bir devlet içindeki gruplar açısından temel olan iç bağımsızlıktır. Bugün eksik olan da budur. Yasalara bağlılık ortaçağların sonundan bu yana tam olarak sağlanabilmiştir. Bunun tersine, devletler arasındaki ilişkilerde, içişlerde olduğu gibi dışişlerde de bağımsızlık var olduğundan, eksik olan yasalar ve merkezi bir hükümettir. Avrupa işlerinde eriştiğimiz aşama, Güller Savaşı'nda içişlerimizde eriştiğimiz aşamaya uyum göstermektedir. Böylece her iki durumda da, hedef aynı olduğu halde, buna ulaşmak için seçilen yollar birbirinden epey değişiktir.

Devletin sınırları, ulusların sınırlarıyla mümkün olduğu kadar aynı olmazsa, iyi bir uluslararası düzen kurulamaz.

Ancak ulus sözcüğüyle ne demek istediğimizi söylemek pek kolay değildir. İrlandalılar bir ulus

modur? Bağımsızlıkçılar buna evet, Birlikçiler de hayır demektedirler.

Ulster'liler bir ulus mudur? Birlikçiler buna evet, Bağımsızlıkçılar hayır demektedirler. Buna benzer durumlarda, bir gruba ulus demek ya da dememek bir parti sorunudur. Bir Alman size Polonyalıların bir ulus olduğunu söyleyecektir. Ama Prusya Polonyalıları hiç kuşkusuz Prusya'nın bir parçasıdır.

İrk, dil ya da tarih kanıtlarıyla üzerinde tartışılan bir grubun bir ulus olup olmadığını kanıtlayacak profesörler her zaman kiralanabilir. Elbette ki, bunların verecekleri kararlar da, hizmetinde bulundukları kişilerin istedikleri kararlar olacaktır. Bu çelişmelerden kaçınmak istiyorsak, ilk olarak bir ulus tanımını elde etmeye çalışmalıyız.

Ulus, dil ve ortak bir tarihsel başlangıç gibi il-kelerle tanımlanamaz. Bir ulusu ortaya çıkarmaya yardımları olsa da, bunlar yeterli değildir. İrk, din ve dil ayrılıklarına karşın bir İsviçre ulusundan söz edilebilir. İç Savaş sırasında olmadıkları halde, İngiltere ile İskoçya şimdi bir ulustur. Büyük Britanya ulus olmadan önce bir devletti. Diğer yandan Almanya tek bir devlet olmadan önce tek bir ulustu.

Ulus oluşturana bir duygu ve bir güdüdür: Bir eşlik duygusu ve aynı grup ya da sürüden olma güdüsü. Bu güdü, bir koyun sürüsüne ya da sürü halinde yaşayan diğer bir hayvan grubuna ait olma güdüsünün uzantısıdır. Bununla birlikte bulunan duygu da, aile duygusunun daha hafif ve yaygın

bir biçimdir. Avrupa'dan İngiltere'ye döndüğümüz zaman, alıştığımız havada dostça bir şeyler sezeriz. Bütün yabancıların kurnazlık ve kötülüklerle dolu olmasına karşılık, İngilizlerin hepsinin namuslu olduğunu düşünmek çok rahatlık verici bir şeydir.

Bu duygular bir ulusu bir devlet haline getirmekte yararlıdırlar. Ulusal bir hükümetin emirlerine boyun eğmek güç değildir. Bunun kendi hükümetimiz olduğunu ve onun yasalarının, eğer biz kendimiz yönetici olsaydık koyacağımız yasalar olduğunu düşünürüz. Bir ulusun üyelerine canlılık veren güdusel ve bilinçaltı bir ortak amaç duygusu da vardır. Bu özellikle savaşta ya da savaş tehlikesi olduğu zamanlarda belirlenir. Böyle anlarda hükümetinin emirlerine boyun eğmeyen insan, kendi içinde, bir düşman hükümetinin emirlerine boyun eğmediği zaman duyacağından başka duygular bulur. Boyun eğmiyorsa, bu, hükümetinin de bir an gelip kendisi gibi düşüneceği umudunu beslediği içindir. Oysa yabancı bir hükümete boyun eğmemekte böyle bir umut gereksizdir. Nasıl ortaya çıkmış olursa olsun, bu grup güdüsü, ulusu oluşturan ve ulusların sınırlarının aynı zamanda devletlerin sınırları olması gerektiği konusunu önemli yapan şeydir.

Ulusal duygu bir gerçektir ve kuruluşlar bunu göz önüne almalıdırlar. Bu, ihmal edildiği zaman güçlenir, bir çatışma kaynağı olur. Ancak özgür bırakıldığı takdirde zararsız duruma getirilir. Ama kendi başına iyi ya da özlenen bir duygu değildir. Bir sempatiyi insanlığın bir bölümüne yasaklama-

nın ne özenilen ne de akla uygun bir yanı vardır. Gelenek, görenek ve huylarda çeşitlilik, çeşitli ulusların çeşitli kusursuzluk derecelerini yaratmalarını olanaklı kıldığından iyi bir şeydir. Ama ulusal duygunun özünde bir yabancı düşmanlığı yatar. Düşmanca bir dış baskıdan bütünüyle özgür bir ulusta, ulusal duygu olamaz.

Grup duygusu da sınırlı ve çoğu zaman zararlı olan bir ahlâklılık biçimi getirir. İnsanlar iyiyi kendi gruplarının yararına olanla, kötüyü de kendi yararlarına olmayanla (hatta bütün insanlığın yararına olsa bile) bir tutarlar. Bu grup ahlâklılığı özellikle savaş sırasında belirlenir. Öyle ki, o zaman bu, insanların olağan düşünceleri olarak kabul edilir. Hemen bütün İngilizler Almanya'nın yenilmesini dünyanın iyiliği için arzu edilen bir şey olarak görüyorlarsa da, pek çoğu bir Almanın yurdu için çarpışmasını onurlu bir şey olarak karşılamaktadır. Çünkü onun hareketlerinin, grup ahlâkından daha yüksek bir ahlâk kuralıyla ölçülebileceğini düşünmemişlerdir.

Asıl olarak bir insan, başkalarından çok kendi ulusunun çıkarlarını düşünmekte haklıdır. Çünkü kendi davranışları kendi ulusunu etkileyecektir. Ancak savaş sırasında ve kendi ülkesiyle diğer ülkeler açısından aynı derecede önemli olan durumlarda, insan, evrensel refahı düşünmelidir. Yalnızca bunu düşünmekle de kalmayıp, görüşünün kendi grup ya da ulusunun çıkarlarıyla kısıtlanmamasına da dikkat etmelidir.

Ulusal duygu var olduğu sürece her ulusun

içişlerinde kendi kendini yönetmesi çok önemlidir. Yurttaşları kendisine düşman gözle bakarsa, hükümetin yönetimi ancak zor kullanarak ve zorbalıkla mümkün olabilir. Bir ülkede yaşayanlar yabancı bir ulus ise, hiç kuşkusuz hükümete düşman gözüyle bakacaklardır.

Bu ilke, Balkanların bir kısmında olduğu gibi, ayrı uluslardan insanların yan yana aynı yerde yaşadıkları zaman birtakım güçlüklerle karşılaşır. Süveyş ve Panama Kanalları gibi uluslararası önemi büyük olan yerlerde de böyle güçlükler ortaya çıkmaktadır. Bu durumlarda, oralarda yaşayan insanların bütünüyle bölgesel olan istekleri daha büyük çıkarlar önünde kaybolacaktır. Ama genellikle, uluslar sınırlarının devletlerin sınırlarıyla uyuşması ilkesine pek az ayrışıklık çıkmaktadır.

Ancak bu ilke, devletler arasındaki ilişkilerin nasıl düzenleneceğini, rakip devletler arasındaki çarpışmalarının nasıl karara bağlanabileceğini açıklamamaktadır. Bu anda, her büyük devlet, değil yalnız içişlerinde, dışişlerinde bile tam bir egemenliği olduğunu ileri sürmektedir. Bu tam egemenlik iddiası, diğer büyük Devletlerin aynı türden iddialarıyla çatışmaktadır. Bu gibi çatışmalar şimdi savaş ya da diplomasi yoluyla çözümlenmektedir. Oysa diplomasi de, savaş tehdidinden başka bir şey değildir.

Devletin egemenlik iddiasında bulunması, herhangi bir insanın aynı iddiada bulunmasından daha haklı olamaz. Tam egemenlik iddiası, bütün dışişlerin yalnızca zor yoluyla çözümlenmesini öngö-

rür. İki ulusun ya da bir uluslar grubunun ilgilendiği bir sorunun kesin çözümü onlardan hangisinin daha güçlü olduğuna dayanır.

Bu, ilkel anarşiden, Hobbes'un insanlığın ilk durumu olduğunu söylediği 'herkesin herkese karşı savaşı'ndan başka bir şey değildir.

Devletler dış ilişkilerinde tam egemenlikten vazgeçip bu konuda karar vermeyi uluslararası bir hükümet aracına bırakmadıkları sürece, dünyada barış ya da uluslararası sorunların uluslararası yasalara göre çözümlenmesi diye bir şey olamaz.

Uluslararası bir hükümetin yasaları hem yapması hem de uygulaması gerekir. Uluslararası yasaları uygulamaya yetenekli ve gereğine inandığı zaman bir toprak parçasını bir devletten alıp diğerine verebilme yetkisi olan bir kuruluş olmalıdır bu. Barışsever *status quo*'yu gereksiz yere yüceltmekle yanılığa düşmüşlerdir. Bazı uluslar büyürken bazıları da gittikçe küçülmektedir. Bir toprağın nüfusu göçlerle değişebilmektedir. Bu durumlar altında devletlerin sınırlarında yapılacak değişikliklerden dolayı gücenmeleri mantıksız bir şeydir. Bu çeşit değişiklikleri yapacak uluslararası bir kuruluş olmadıkça, savaş tutkusu da kaçınılmaz olacaktır.

Uluslararası otoritenin bir ordusu ve donanması olmalı ve bunlar, yeryüzünde var olan tek ordu ve donanma olmalıdır.

Zor'un tek meşru kullanımı dünyadaki tüm zor miktarını azaltmak için olmalıdır.

İnsanlar yağmacı güdülerini kullanmakta serbest oldukları sürece, bazı insanlar bu özgürlükten bas-

kı ve hırsızlık için yararlanacaklardır. Özel kişilerin zor kullanmasına engel olmak için polise gereksinim olması gibi, devletlerin yasalara uymayan zor kullanımlarına engel olmak için bir uluslararası polis gücü gerekecektir.

Dünyanın tek ordu ve donanmasına sahip bir uluslararası hükümet kurulursa, bunun kararlarına boyun eğmeyi sağlamak için zora olan gereksiniminin pek geçici bir süre için olacağını ummak mantıksız değildir. Anarşi yerine yasaların yerleştirilmesinin yararları o kadar kısa bir sürede görülecektir ki, uluslararası hükümet kesinlikle gerçek bir otorite elde edecek ve hiçbir devlet onun kararlarına başkaldırmayı düşünmeyecektir.

Uluslararası bir otoritenin kurulmasına daha pek uzun bir zaman vardır. Ama sonunda erişilecek hedefin basamaklarını görebilmek o kadar güç değildir. Anlaşmazlıkları hakeme götürme konusunda bir artış olacağı kuşkusuzdur. Çeşitli devletler arasındaki çatışmaların da gerçekte bir hayal olduğunun anlaşılmasında da bir artış olacaktır.

Gerçek bir çıkar çatışması olduğu durumlarda bile, zamanla, devletlerin anlaşmakla, savaşmaktan daha az zarar görecekları ortaya çıkacaktır. Buluşların ilerlemesiyle, artık yeni bir savaş çok yıkıcı olacaktır. Dünyanın uygar ülkeleri ya işbirliği ya da ortak yok olmadan birini seçmek zorundadırlar. Bugünkü savaş bunu her gün biraz daha belirli bir hale sokmaktadır. Bu savaşın ortaya çıkardığı düşmanlıklar soğuyacak zaman bulduğunda, uygar insanların savaşı ortadan kaldıracakları yerde, uygar-

lığı ortadan kaldırmayı seçeceklerine inanmak güçtür.

Ulusların çıkarlarının çatıştığı sanılan konular gerçekte üç tanedir: Gümrükler, ki bu yalnızca bir aldatmacadır; gelişmemiş ırkların sömürülmesi, ki bu suçtur; güç ve egemenlikten duyulan gurur, ki bir okul çocuğu saçmasıdır.

Ulusal gurur duygusu olmasaydı ne gümrükler ne de maliyeciler ciddi bir güçlüğe neden olurlardı. Ulusal gurur, uygarlığa gerekli olan şeylerin rekabeti biçimini almış olsaydı, gerçekte yararlı olurdu. Şairlerimizden, bilim adamlarımızdan, toplumsal düzenimizin adalet ve insanlığından gurur duysaydık, ulusal gurur yararlı çabalara sağlam bir kaynak olurdu. Ama bunların rolleri çok küçüktür. Şimdi olduğu biçimiyle ulusal gurur, yalnızca yetki ve egemenliğe ilişkindir. Bunda da grup ahlâkından destek görmektedir. Kendi uluslarının istenci bir başka ulusunki ile çatışınca, on yurttaştan dokuzu kendi ulusunun haklı olduğuna inanır.

Belirli bir konuda haklı olmasa bile, kendi ulusunun idealleri diğer uluslarınkinden o kadar üstün, o kadar soyludur ki, kendi gücünün artması bütün insanlığın yararına olacaktır. Bütün uluslar bu ilkeye inandıklarından, zaferden umutlu oldukları her çatışmada zaferin kendilerinin olduğunda üsteleyeceklerdir. Bu huy süregeldikçe, uluslararası işbirliği sönük kalmaya mahkûmdur.

İnsanlar kendilerini çeşitli uluslar arasındaki yarışma ve düşmanlık duygusundan kurtarabilirler, çeşitli ulusların yararlarına olan sorunların, ça-

tuştukları sorunlardan daha olduğunu görecektir. Ticaretin savaşı bir tutulamayacağını, size mal satan bir insanın size zarar vermeye çalışmadığını görecektir. Hiç kimse parasını alıyor diye kasa-ba, bakkala düşman gözüyle bakmaz. Ama başka bir ülkeden bir mal alınca, bunları satın almakla zarar ettiğimiz söylenir. Hiç kimse bunları dışsatım mallarına karşılık olarak aldığımızı düşünmez. Dışsatım yaptığımız ülkede de, bizim gönderdiğimiz mallar tehlikeli olarak nitelendirilir ve bizim onlardan satın aldıklarımızı hiç düşünmezler.

Yabancı çekişmeden korkan üreticilerin, tekel elde etmek isteyen tröstlerin ve ulusçuluk mikrobu ile zehirlenmiş ekonomistlerin bize zorla yükledikleri ticaret kavramı bütünüyle ve baştan başa yanlıştır. Ticaret yalnızca emek bölümünden doğar. İnsan, gereksinimi olan her malı kendi üretmez. Bunun için de yaptıklarını başka insanların yaptıklarıyla değiştirir.

İnsanlar için geçerli olan, uluslar için de geçerlidir. Bir ulusun gereksinimi olan bütün maddeleri üretmesini istemek için hiçbir neden yoktur. Onun, kendisine en çok yarar sağlayacak maddelerde ustalaşması ve fazlasını başka ülkelerin fazlasıyla değiştirmesi en iyi yoldur. Karşılığında mal almadan dışsatım yapmak da anlamsızdır. Etini satmak isteyen kasap her zaman ekmekçiden ekmek, ayakkabıcıdan ayakkabı, terziden giysi almak istemezse, kendisini kısa zamanda acınacak halde bulur. Dışarı sattığımız mallar karşılığında mal alınmamasını isteyen 'koruma yandaşları'ndan yine de daha az

budala değildir bu kasap.

Ücret düzeni, insanları, insana gereken şeyin çalışma olduğuna inandırmıştır. Bu da hiç kuşkusuz saçmadır. İnsanın çalışmayla üretilen mallara gereksinimi vardır. Belirli bir şeyi elde etmek için ne kadar az çalışılırsa o kadar iyidir. Ama ekonomik düzenimizin gereğince, daha bir düzenin ücretleri eksiltmeden çalışma saatlerini kısaltacağı yerde, öyle üretim yöntemleri kullanılmaktadır ki, işverenler işçilerini işlerinden çıkartabilmekte, onları yüksüllüğe mahkûm edebilmektedirler.

Ekonomik düzenimiz karmakarışıktır. Hiçbir çatışmanın olmaması gerektiği halde, ekonomik düzenimiz yüzünden, toplumun yararıyla kişinin çıkarı binbir şekilde çatışıp durmaktadır. Daha iyi bir düzen altında, serbest ticaretin yararları ve gümrük vergilerinin kötülüğü herkesin önüne açık ve seçik serilebilirdi.

Ulusların çıkarları, ticaret dışında, uygarlığı oluşturan şeylerde de çatışmaktadır. Buluşlar ve keşifler herkese yarar sağlarlar. Bir bilimadamının İngiliz, Fransız ya da Alman olmasının hiç önemi yoktur. Bunlardan yararlanmak için akıldan başka bir şey gerekmez. Bütün sanat, edebiyat ve kültür dünyası uluslararası bir dünyadır. Bir ülke için yapılan bir şey, yalnız o ülke için değil, tüm insanlık için yapılmış demektir.

Kendi kendimize insanı hayvanlardan üstün kılan, vahşilikten ayıran şeyin ne olduğunu sorarsak, bunların hiçbirinin bir ulusun mülkiyetine bağlı şeyler olmadığını görürüz. Bunlar bütün dünyanın

paylaşabileceği şeylerdir. Bu gibi değerli şeyleri bulan insanlar, yalnızca insanların yapabildikleri işlerin insanlığa yararlı olduğunu görmek isteyen insanlar, ulusal sınırları hiç hesaba katmayacaklar, bir insanın hangi devlete bağlı olduğunu hiç düşünmeyeceklerdir.

Siyaset alanı dışındaki uluslararası işbirliğinin önemini kendi deneyimlerimle daha iyi anlamış bulunuyorum. Son zamanlara kadar dünyada pek az insanın öğretebildiği bir dilim dalını öğretiyordum. Ben kendi yapıtımı bir Alman ve bir İtalya'nın yapıtlarından yararlanarak yazmışım. Öğrencilerim uygar dünyanın dört bir yanından kopup gelmişlerdi: Fransa, Almanya, Avusturya, Rusya, Yunanistan, Japonya, Çin, Hindistan ve Amerika'dan. Hiç birimizde ulusal bölünmeler duygusu yoktu. Kendimizi uygarlığın ileri karakolunda, bilinmeyenin ormanında yeni bir yol açıyor kabul ediyorduk. Ortak işte herkes elbirliğiyle çalışıyor ve böyle bir çalışmanın yararları yanında ulusların siyasal düşmanlıkları hiç kalıyordu.

Ama uygarlığın gelişmesinde sonsuz önemi olan uluslararası işbirliği içinde bilimin yeterli bir yeri yoktur. Bütün ekonomik sorunlarımız, bütün emekçi haklarını sağlama sorunlarımız, yurtda özgürlük ve dünyada insanlık umutlarımız, hep uluslararası iyiniyetin yaratulmasına bağlıdır.

Nefret, korku ve kuşku insanların birbirlerine olan duygularına egemen olmayı sürdürdükçe, şiddetin ve zorbalığın baskısından kaçmayı umut edemeyiz. İnsanlar, insanlığın ortak yararının bilincine

varmalıdır. Yoksa ulusları bölen sahte çıkarların değil!

Çeşitli ulusların arasındaki gelenek ve görenek ayrılıklarını ortadan kaldırmak ne istenen bir şeydir, ne de gereklidir. Bu ayrılıklar her ulusun, dünya uygarlığına belirli bir katkıda bulunmalarını sağlamaktadır.

İstenen, kozmopolitlik de değildir, ulusal niteliklerin yitirilmesi de. Bu kozmopolitlik kazanç değil, kayıptır. Bizim görmek istediğimiz evrensel bir ruh, yurt sevgisine katılacak bir şeydir. Yoksa bundan çekip alınacak bir şey değil. Bir insanın kendi yurdu için istediği şeyler, artık, başkalarının pahasına elde edilecek şeyler olmayacak, bir ülkenin üstünlüğünün bütün dünyanın yararına olacağı şeyler olacaktır.

İnsan kendi yurdunun barış sanatında büyük, bilim ve düşün alanında yüksek, adil, iyi yürekli ve yüce gönüllü olmasını isteyecektir. Daha özgür bir dünya umudu, insanın daha mutlu olması umudu varsa, bunun gerçekleşeceği evrensel anlaşmaya doğru giden yolda insanlığa yardım etmesini isteyecektir. Yurdu için dar bir mülkiyetçiliğin geçici zaferlerini istemeyecektir. İsa'nın öğrettiği ve kiliselerin unutmış olduğu kardeşlik ruhunun, insan etkinliklerindeki başarısını elde etmede yardımcı olmasını isteyecektir.

Bu ruhta yalnızca en yüksek ahlâklılığın değil, ama en gerçek mantığın da bulunduğunu ve bunun bilimsel çılgınlığın yol açtığı yaralarla kanayan ulusların gelişmesinin yolu olduğunu; uydurma ve

yapmacık görevlere çağrılmanın insanın yaşamını zehir etmesinden kurtuluş yolu olduğunu görecektir.

Nefretin esinlediği işler ne kadar acı, ne kadar kendi kendini fedayla dolu olursa olsun, hiçbir zaman görev değildir.

Yaşam ve dünya için umut, ancak sevgiyle yapılan işlerdedir.